

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 48.

Onsdagen den 22 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 144.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 18 och 21 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Uti statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under punkten 5 af förevarande hufvudtitel föreslagit Riksdagen medgifva, att den vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg anställda ordinarie lärarpersonalen, slöjdlärarynnor däri inberäknade, måtte vinna delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt samt att därvid följande grunder och villkor måtte äga tillämpning:

att med ordinarie föreståndarinna eller lärarinna förstås sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att föreståndarinnan i pensionsafseende betraktas lika med kvinnlig föreståndare vid döfstumskola och lärarinna lika med döfstumlärarinna;

Angående pension åt lärarpersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg.

Angående pension åt lärarpersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg.
(Forts.)

att föreståndarinna eller lärarinna skall för att erhålla hel pension under de före afskedstagandet senast förflutna tio tjänståren hafva åtnjutit löneförhöjningar, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det belopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjänsten bestämts;

att pensionssökande må räkna sig till godo äfven den tid, hon tjänstgjort vid skolhemmet, innan bestämmelser om delaktighet för dess lärarpersonal i döfstumlärarnas pensionsanstalt utfärdats och desamma trädt i kraft, dock med iakttagande af den i § 12 mom. 1 af kungl. reglementet för nämnda anstalt omförmälda inskränkning, så tolkad, att hvad däri stadgades om af lagd godkänd döfstumlärarexamen såsom villkor för rätt att räkna tjänstår såsom extra lärarinna icke skulle i afseende å skolhemmets lärarpersonal äga tillämpning;

att skolhemmets styrelse ansvarar för att behöriga pensionsavgifter inom föreskrifven tid till pensionsanstalten erläggas; samt

att om skolhemmet och dess styrelse skall gälla hvad i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgas angående skoldistrikt och distriktsskolstyrelse.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Vid denna punkt hade reservation anförts af herrar *H. P. P. Tamm, I. Wijk, H. R. Törnebladh, E. Hammarlund, S. O. Nylander* och *K. Starbäck*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att hvad Kungl. Maj:t i förevarande afseende föreslagit måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Törnebladh: Herr grefve och talman! Mina berrar! Jag har låtit anteckna mig som reservant i denna punkt, och jag skall be att i korthet få angifva skälen därtill. Jag kommer nämligen att yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Skolan i Vänersborg är en döfstumskola, men det är icke en döfstumskola på samma sätt som andra, ty det är en döfstumskola för barn, som tillika äro blinda. Jag kan således säga att det är, om jag får begagna det uttrycket, en kvalificerad döfstumskola. Då det redan finnes pensioner för döfstumskolornas lärarekrafter, så är det ju påtagligt, att denna döfstumskola i Vänersborg borde falla under samma kategori som öfriga döfstumskolor. Utskottet har däremot gjort gällande, att delaktighet skulle kunna ifrågakomma äfven för andra, för abnorma barn inrättade skolor och anstalter, Ja, det är en möjlighet, men det hör egentligen icke till saken, ty antingen är döfstumskolan i Vänersborg en döfstumskola, eller också är den det icke. Att

det finnes andra för abnorma barn inrättade skolor, det är en annan sak.

Nu har döfstumskolan i Vänersborg visserligen icke en särskild utbildad lärarepersonal. Men hvarför? Jo, helt enkelt därför, att denna döfstumskola ställer mycket större anspråk på sin personal än andra dylika, och någon särskild utbildning för lärare och lärarinnor, som skola undervisa döfstumma barn, hvilka tillika äro blinda, finnes icke. Alltså kan man icke begära, att det skall finnas någon särskild anstalt för utbildning af dessa lärare, Det finnes icke heller någon sådan, utan de äro, om jag så får säga, själfbildade eller utbildade särskildt under ledning af den utomordentligt skickliga föreståndarinnan.

Jag tror därför, att det ur två synpunkter är klokt att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Den ena synpunkten är den, ätt döfstumskolan i Vänersborg icke bör vara sämre ställd, därför att den har svårare uppgifter, och den andra synpunkten är, att om man börjar tala om abnormskolor i öfrigt, så för man in Riksdagen på ett halft löfte, att äfven dessa abnormskolor skola få understöd eller pension för sina lärare, något hvarom jag icke nu vill yttra mig. Men redan denna motivering är ett halft löfte om att de skola få en sådan förmån. Detta är ur statsutskott-synpunkt oförsiktigt och ur motiveringssynpunkt obehöfligt. Jag yrkar därför bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Falkenberg: Att statsutskottet afstyrkt denna Kungl. Maj:ts framställning, beror naturligtvis icke på ett underkännande af det vackra och uppoffrande i denna skolas arbete. Saken är den, att det finnes ett mycket stort antal enskilda skolor för abnorma barn, hvilka åtnjuta statsunderstöd och i öfrigt äro fullt ut lika berättigade som denna skola till den förmån, hvarom här är fråga. Om nu Riksdagen bifölle denna framställning, så skulle därigenom den föreliggande frågan kunna komma att förvandlas till en ganska stor fråga. Den skulle, har det synts utskottet, kunna komma att antaga sådana dimensioner, att utskottet icke vågat tillstyrka Riksdagen att taga detta steg.

Dessa lärarinnor äro för öfrigt mera att hänföra till tjänarinneklassen än till lärarinneklassen. De hafva icke aflagt någon som helst examen och ej heller gjort några pekuniära uppoffringar för sin utbildning. Det är därför, som statsutskottet ansett, att det är väl mycket begärdt, att man nu skulle bereda dem en pension af 1,200 kronor.

Herr greve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Wijk Ivar: Herr greve och talman, mina herrar! Statsutskottet har hemställt om afslag å denna framställning, därför att man eljest skulle hafva att motse liknande framställ-

Angående pension åt lärarepersonalen vid skolehemmet för blinda döfstumma i Vänersborg.
(Forts.)

Angående pension åt lärarpersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg.
(Forts.)

ningar beträffande lärarne vid en del andra abnormskolor. Jag ber dock att få påpeka, att detta är något helt annat. Döfstumlärarne hafva ju redan sin pension, och man kan nästan säga, att denna anstalt är ett annex till döfstumskolan i Vänersborg. Och det får väl hvar och en erkänna, att det är något mera fördrande och tålmodspröfvande att vara lärare för dessa blinda döfstumma och dessa sinnesslöa döfstumma än för andra döfstumma. Det synes mig vara i allra högsta måtto behjärtansvärdt, att kammaren bifaller denna kungl. proposition, och jag tillåter mig därför att på det lifligaste förorda densamma.

Friherre Palmstierna: Herr greve och talman, mina herrar! Det tillkommer mig att utföra det mindre angenäma uppdraget att försvara statsutskottets hemställan om afslag rörande pensioner. Statsutskottet har emellertid ansett sig icke kunna undgå att hålla sig till de principer, som inom Riksdagen förut hafva uttalats.

Beträffande den ifrågavarande skolan, förhåller det sig ju så, att det här är blinda döfstumma, som tagas om hand af en föreståndarinna med lärarinnor. Det kan ju icke vara någon, som icke gifver denna anstalt sin största aktning och beundran.

Den förste ärade talaren sade, att då de vanliga döfstumskolorna numera äro tillförsäkrade pension åt sina lärare och då detta är ett slags döfstumskola, så borde pension tillkomma äfven nu ifrågavarande personal. Men skillnaden är den, att staten har anbefallt de vanliga döfstumsskolornas inrättande; landstingen äro skyldiga att inrätta dem, och för ett par år sedan fick nu personalen vid dessa skolor pension. Hvad åter denna skola i Vänersborg angår, så måste jag säga, med all aktning och beundran för densamma, att det dock icke egentligen finnes någon skillnad mellan denna skola och den mängd skolor, som äro inrättade för obildbara sinnesslöa barn, för epileptiska barn, o. s. v. Man har t. ex. den ganska stora grupp, som utgöres af de idiotanstalter, som landstingen äro anbefallda att underhålla och där det finnes examinerade lärare och lärarinnor. Dessa hafva ännu icke fått någon pension. Vidare har man — jag vill säga lyckligtvis — en mängd större och smärre enskilda hem med statsbidrag, hvilka vårda epileptiska barn, obildbara sinnesslöa barn, »Sveriges eländigaste barn» etc. I Jönköpings län finnas icke mindre än 4 sådana anstalter, och jag tager för gifvet, att det inom andra län är på samma sätt. Skulle man nu besluta att personalen vid skolan i Vänersborg skall hafva pension, så skulle naturligtvis alla de öfriga hafva anledning att komma med liknande framställningar nästa år. Då är det fråga, om det icke är skäl att uppskjuta detta ett år eller så, för att det må blifva utredt, hvad staten vill och hvad staten kan göra.

Här har nu denna föreståndarinna, som är värd all beund-

ran — jag tror att det är ett ganska energiskt fruntimmer — pläderat för sin framställning flera gånger på olika sätt, men däri ligger ju icke rättvisan, utan den bör vara lika för alla. Här har nu begärts från denna anstalt, att äfven husmodern skulle få pension, för att hon lagat mat åt de blinda döfstumma. Detta har dock icke Kungl. Maj:t upptagit, men dessa lärarinnor, som hafva 3 à 400 kronor i lön jämte bostad och mat, skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag få 1,200 kronor i pension. Fråga är om detta är riktigt väl afvägdt. De lärarinnor, som äro anställda vid döfstumanstalterna, få visserligen 1,200 kronor i pension, men de hafva kostat på sig ganska mycket för sin utbildning. I denna skola åter, liksom i de flesta enskilda hem, är det tjänarinnor, som genom gudsfruktan och uppoffring kommit att undan för undan ägna sig åt detta, och de lämpa sig synnerligen väl därför, men om det från statens sida är lämpligt att gifva dem 1,200 kronor i pension, tror jag icke vara afgjordt. Utskottet har därför ansett, att dessa anstalter måste ses i ett sammanhang. Utskottet har icke alls velat ställa sig ovilligt mot att de, som sålunda uppoffra sig för sina likar, skola af staten beredas hjälp på sin ålderdom, men det har ansetts rättvist att göra det på en gång för dem alla.

Jag yrkar sålunda bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Hammarsköld: Det synliga skälet för det afstyrkande, som föreligger i utskottets betänkande, är endast det, att om denna lärarepersonal i Vänersborg finge upptagas i döfstumlärarnas pensionsanstalt, så skulle utan tvifvel andra för abnorma barn inrättade skolor och anstalter af samma slag finna sig föranlåtna att begära samma förmån. Under diskussionen hafva äfven framhållits andra skäl, men jag ber att först få upptaga det nyss nämnda.

Jag ber då att få fästa kammarens uppmärksamhet på att här endast är fråga om fortsättning af hvad som redan förut skett, ty för flere år sedan har Riksdagen beviljat pensionsrätt för lärare vid enskild döfstumanstalt. Det finnes särskildt ett sådant fall, nämligen vid den gamla döfstumanstalten i Hjorted, där för närvarande en lärare, som aldrig varit anställd i landstingsanstaltens eller i statens tjänst, åtnjuter pension på grund af ett medgifvande, som Riksdagen en gång har lämnat. Man går således icke in på några nya vägar, om man beviljar hvad som här har begärts.

Jag förstår icke, när denna fråga rör en anstalt för döfstumma blinda, hvarför man nödvändigt behöfver binda ihop den med andra abnormskolor, ty det är väl mycket förnuftigare att låta den hänga tillsammans med döfstumskolorna, dit den rätteligen hör. Om för öfrigt en efterföljande Riksdag skulle komma att bevilja pensionsrätt äfven för lärarepersonalen vid andra abnorm-

Angående pension åt lärarepersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg.
(Forts.)

Angående pension åt lärarpersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg.
(Forts.)

skolor, t. ex. vid idiotanstalter, så skall jag hälsa detta med glädje, ty jag anser att allt hvad staten i den vägen gör är godt och berömvärdt. Jag skall icke hafva något mot den saken, men detta bör icke hindra, att Riksdagen nu medgifver, att en döfstumanstalt, hvilket obestriddligen denna skola är, äfven får rättighet till pensioner för sin lärarepersonal.

Nu har det äfven anmärkts, att de personer, som här äro lärarinnor, icke hafva tagit någon examen. De äro, såsom här blifvit yttradt, mera att anse såsom tjänarinnor än såsom lärarinnor, och de hafva icke fått kostna på sig några studier. Det är sant, mina herrar, de hafva kanske icke fått kostna på sig mycket studier, men de hafva fått kostna på sig något annat, nämligen en alldeles uppslitande lärareverksamhet. Jag vet icke, om flertalet af herrarna någonsin varit inne i en döfstumanstalt och sett, hvilket arbete det är att undervisa vanliga döfstumma, men om herrarna det gjort, böra herrarna äfven kunna göra sig en liten föreställning om hvilket oerhördt arbete det måtte vara att undervisa och utbilda dem, som icke blott äro döfstumma utan på samma gång blinda. Jag anser att de personer, som egna sig åt denna verksamhet, utföra ett så själfupoffrande och berömvärdt arbete, att det är statens ovillkorliga plikt att se till, att de på ålderdomen icke blifva blottställda för nöd. Vi skola komma ihåg, att denna anstalt är den enda i sitt slag i vårt land och att här enskilda personer hafva tagit på sig ett arbete, som det annars onekligen skulle åligga staten att utföra. Kan det då vara något obilligt i att staten bjuder till att betrygga dessa lärarinnors ålderdom, så att de icke komma att lida nöd?

Jag kan icke finna annat än att alla skäl, både rättvisa och billighet samt främst af allt barmhärtigheten, tala för att Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende här bifalles.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 8.

Angående pensionering af lärare vid folkhögskolor m. fl.

Uti statsverkspropositionen punkten 6 af tionde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen dels medgifva delaktighet i döfstumslärarnas pensionsanstalt samt i folkskollärarnas änke- och pupillkassa för folkhögskollärarpersonalen enligt vissa angifna villkor och bestämmelser; dels ock, för beredande af ifrågakvarande delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, öka det såsom bidrag till be-

rörda kassa å riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslag med 4,377 kronor.

Utskottets yttrande härom lydte sålunda:

»Utskottet har emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke haft annat att erinra, än att den för rätt till pension från döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgade lefnadsålder synts böra för folkhögskollärare i någon mån höjas.

I reglementet för anstalten den 30 augusti 1905 stadgas i § 8, att för rätt till hel pension vid afgang från tjänst fordras att hafva 60 lefnads- och 30 tjänstår, hvaraf för föreståndare minst 10 tjänstår såsom sådan.

Utskottet har ansett lämpligt, att för rätt till hel pension från nämnda anstalt bör för folkhögskollärarpersonalen fastställas en lefnadsålder af 65 år, men i öfrigt gällande bestämmelser i nyssnämnda § bibehållas. Genom en sådan förhöjning skulle åvägabringas öfverensstämmelse med den af innevarande års Riksdag redan antagna lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, som för ämnes- och öfningslärare vid statens läroverk, bland annat, stadgar 65 lefnadsår för rätt till hel pension. Äfven den omständigheten att folkhögskollärare kunna erhalla afkortad pension har utskottet ansett böra här beaktas.

Utskottet får alltså hemställa,

a) att Riksdagen må medgifva delaktighet i döfstumlärarnes pensionsanstalt samt i folkskollärarnes änke- och pupillkassa för folkhögskollärarpersonalen på villkor, bestämmelser och sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit, dock att för rätt för den manliga folkhögskollärarpersonalen till hel pension vid afgang från tjänst skall fordras uppnådda 65 lefnadsår, och att för beräkning af tjänstår undervisningstiden skall utgöra minst 20 veckor; samt

b) att Riksdagen må, med bifall Kungl. Maj:ts förslag, öka det såsom bidrag till förenämnda kassa å tionde hufvudtiteln uppförda anslag med 4,377 kronor.

Herr Åkerberg: Kungl. Maj:t har här föreslagit, att vid de af staten understödda folkhögskolorna och därmed förenade landtmannaskolorna föreståndarne och lärarne skola få åtnjuta pension. Det är, såsom herrarna veta, så, att våra landtmannaskolor i de flesta fall äro förenade med folkhögskolor, men det finnes några län, där landtmannaskolorna äro fristående. Detta är, såvidt jag känner, förhållandet i tre län, nämligen Skaraborgs län, Göteborgs och Bohus län samt Jämtlands län. Det förefaller mig då, som om det icke skulle vara fullt rättvist, att lärarne vid dessa landtmannaskolor, som icke äro förenade med folkhögskolor, komma i en sämre ställning, ty alldeles samma skäl, som Kungl. Maj:t åberopat för lärarnes vid förenade folkhögskolor och landtmannaskolor pensionsrätt, kunna åberopas beträffande lärarne vid de landtmannaskolor, som äro fristående.

Angående
pensionering af
lärare vid folk-
högskolor m. fl.
(Forts.)

Angående
pensionering af
lärare vid folk-
högskolor m. fl.
(Forts.)

Det kan naturligtvis icke falla mig in — och jag har icke heller rättighet därtill — att här yrka någon ändring i utskottets hemställan till förmån för de af mig omnämnda lärarne. Då jag emellertid begärt ordet i denna sak, har det skett med anledning däraf att jag vet, att föreståndarne och lärarne vid dessa landtmannaskolor, som jag omnämnt, äro mycket förstämda öfver att icke hafva kommit med i Kungl. Maj:ts framställning. Jag antager att de skola söka att få sina önskningsmål uppfyllda och hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag rörande denna angelägenhet, och därför har jag ansett mig böra anbefalla deras sak till Kungl. Maj:ts bästa åtanke.

Herr Heüman: Herr grefve och talman, mina herrar! I lördags, då åttonde hufvudtiteln behandlades, begagnade jag det tillfälle, som gafs vid punkt 103, angående anslag till folkhögskolor, för att fästa uppmärksamheten på några efter min mening högst anmärkningsvärda förhållanden vid en folkhögskola i Kopparbergs län, om hvilka tidningspressen haft att förmåla. För mig syntes dessa förhållanden så mycket mera anmärkningsvärda, som man från trovärdigt håll meddelat mig, att en landshöfding sutte i skolans styrelse. Jag framförde äfven detta; dock reserverade jag mig bestämdt och betonade, att man så hade uppgifvit. Nu har jag den glädjen att kunna dementera denna uppgift, enär ifrågavarande landshöfding meddelat mig, att han icke haft eller har med denna folkhögskola eller dess styrelse något att skaffa. Det är med synnerlig tillfredsställelse jag konstaterar det bestämda afstånd länet syns höfding tager från förenämnda folkhögskola, trots hvad som i motsatt afseende blifvit påstådt, och jag ber därför att till rättelse af mitt förra anförande få redan här anmärka detta, ehuru jag visserligen vet, att det rätta tillfället skulle vara om lördag, då sistlidne lördags protokoll kommer att justeras. Jag skall dock be att redan nu få denna dementi intagen i protokollet.

Kommer jag så till själfva den här föreliggande punkten, så innefattar den en framställning om att staten skall gifva folkhögskolorna i riket ett ytterligare, mycket kraftigt handtag. Staten har redan gifvit dem statsbidrag. Själf är jag personligen varmt intresserad af folkhögskolan. Jag har, såsom jag nämnde i lördags, i 6 år tillhört en folkhögskolas styrelse, och jag hade då tillfälle att med den varmaste sympati iakttaga, hurusom denna folkhögskola arbetade i trogen öfverensstämmelse med den uppgift, som den svenska folkhögskolan alltid har haft sig förelagd, nämligen att söka hos allmogens bildningstörstande söner och döttrar inplanta en varm kärlek till fosterbygden och fosterlandets historia samt aktning för dess lagar och kraf. Jag har de allra bästa intryck därifrån; jag har sålunda en gammal vänskap till folkhögskolan, och jag vill folkhögskolan allt godt. Men ja,

kan icke underlåta att här uttala betänkligheter med anledning af hvad som passerat just i denna af mig i lördags åsyftade folkhögskola, hvars namn är känt och som jag därför skall nämna; det är folkhögskolan i Brunnsvik i Kopparbergs län. Jag menar att det väcker betänkligheter hos mig, att, när nu staten står i begrepp att icke blott gifva statsbidrag till folkhögskolorna utan också hjälpa deras lärare till att få pension genom att göra dem delaktiga i den för döfstumlärarne bildade pensionsanstalten, man icke har några garantier för att folkhögskolornas arbete framgent som hittills verkligen kommer att gå i ett samhällsbevarande och fosterländskt syfte. Jag vill visst icke yrka afslag på punkten, men jag vill hemställa, om icke Kungl. Maj:ts regering skulle finna en konsekvens af bifall till denna punkt vara att taga i öfvervägande och möjligen gå i författning om att få till stånd några sådana allmänna statuter för folkhögskolorna i riket, att man i dessa kunde hafva en garanti för att folkhögskolorna verkligen vidblifva sin ursprungliga, fosterländska uppgift, den att åt sina alumner gifva en verkligt medborgerlig och samhällsbevarande anda. Äfven synes det mig ganska betänkligt, att man icke har någon garanti för att folkhögskolornas lärare äro infödda svenska medborgare. Man tycker att när folkhögskolan har satt såsom det första i sitt program att verkligen främja det fosterländska hos vårt lands ungdom, så skulle det också falla alldeles af sig själf, att det vore landets egna söner, som vore föreståndare och lärare i dessa folkhögskolor. Jag är medveten om att däri icke ligger en tillräcklig garanti för en folkhögskolas fosterländska ledning, ty man har sett, hurusom Sverige har sådana söner, som visst icke hålla på det fosterländska, utan ofta föra in en kosmopolitisk blick på tingen i stället för den fosterländska synpunkten, men jag tror ändå, att Sveriges egna söner mera än främmande nationers medborgare skola känna kärlek till det egna landet och ansvar inför det egna landet.

Föreståndaren för Brunnsviks folkhögskola har visserligen för mig uppgifvit, att han icke är rysk undersåte, och att denna till mig genom tidningspressen bragta notis bör rättas därhän, att han är finne. För mig är det i realiteten numera icke stor skillnad mellan finska och ryska undersåtar, och jag är nästan ännu mera rädd för åtskilliga finska undersåtar, som deltagit i den mycket kraftigt framåtskridande socialdemokratiska rörelsen i Finland, hvilken står ett godt stycke framför den i vårt land. Men det som för mig är hufvudsynpunkten är, att en svensk folkhögskola dock ledes af en verkligt svensk man med svensk medborgarrätt, en infödd svensk man.

Nu hafva anförts många klagomål från innebyggarne i Dalarne öfver just Brunnsviks folkhögskola, och dessa klagomål äro icke oberättigade. Jag har i dag af en af denna skolas »tacksamma elever» fått mig tillsänd en samling af yttranden af elever i sko-

Angående
pensionering af
lärare vid folk-
högskolor m. fl.
(Forts.)

Angående
pensionering af
lärare vid folk-
högskolor m. fl.

(Forts.)

lans första årskurs. Det är verkligen intressant att se, med hvilken hänförelse dessa allmogens barn tala om sin skola, och därför torde man gifva lärare och lärarinnor allt vitsord för det de kunna uppväcka lif och hänförelse hos sina alumner. Men man har icke, efter mitt sätt att se saken, tagit så vara på det rent fosterländska, som man tänker sig är folkhögskolans uppgift.

Där förekomma yttranden sådana som dessa — jag skall icke läsa upp många — »att jag tillhör socialdemokratiska partiet, som de flesta utaf eleverna gör, är icke skolans fel eller förtjänst, då sådan agitation eller lära icke förekommit». Men att skolan ställer sig mycket objektiv mot den efter min mening alldeles fosterlandsupplösande socialismen, kan man förstå af andra små bekännelser i dessa bref. Det heter där, att skolan är neutral i politiska och religiösa frågor. Detta är en punkt på skolans program, som enligt min mening icke får finnas. Skolan får icke vara neutral utan den skall verkligen taga parti för fosterlandet och det som står tillsammans med samhällsbevarande grundsatser. »Vi hafva fått den framställning» säga de, »en objektiv framställning af socialismens och andra samhällslärorens utveckling, och det har nog lärt de flesta af oss att inse, att vårt eget intresse blir bäst tillgodosedt med just denna framställningsform.» Om en sådan framställning gifves åt dem, som endast stå på folkskolans bildningsnivå, kan man lätt förstå, att, när de sedan lämnas åt sig själfva att pröfva och döma utan stöd af lärare och lärarinnor, deras uppfattning blir just i enlighet med den åskådning, med hvilken de kommit dit. De klandra den folkskolbildning, som vårt land lämnat dem. »Jag känner att jag blifvit väckt, att jag fått mina tankar frigjorda från den tränga krets, hvori jag sedan folkskolan varit bunden», och »nu gå vi ut 41 målmedvetna ungdomar färdiga att spridas öfver hela Sverige, öfverallt svingande de vapen vi här lärt oss att använda. Omkring 100 till nästa år o. s. v. år från år tills vi få ljus öfver hela landet.»

En annan elev säger »att en del af skolans ämnen kände han förut, dem hade han lärt sig redan i folkskolan. Men där användes den mesta tiden till sådana ämnen, som man icke kunde hafva nytta af i det praktiska lifvet, men nu hade dessa felande länkar af bristande vetande från folkskolan ersatts af en vidtomfattande kunskap, insupen från medborgarskolans kateder.» Och detta på sex månader! »Vi ha lärt oss att hysa aktning för människan och hennes gelikar djuren». »Vi ha lärt oss att vara själfständiga och själfva tänka och bedöma utan att rätta oss efter hvad den eller den säger.» Det är icke mycken aktning för auktoriteten som på detta sätt uppbygges. En annan säger: »mina åsikter: jag har hela mitt lif varit socialist, dock omedvetet i min tidigare ungdom, denna min åsikt har här icke gått ifrån mig, men väl blifvit klarare, kanske ännu mera stabil.»

Jag har blott anfört några utdrag, men jag tror det varit tillräckligt för att se, hvilka härdar våra folkhögskolor lätt kunna bli, om icke staten i tid ger akt. Dessa folkhögskolor hafva förmånen af statsbidrag och därtill skulle nu gifvas dem förmånen af pensionsrätt för lärarna, hvilket jag väl unnar dem. Då alla andra sådana bildningsanstalter i Sverige äro satta under statens inspektion, och samhället har vissa garantier för att statens och fosterlandets intressen genom dem bli tillgodosedda, så förstår jag icke, att det i längden kan vara klokt att lämna folkhögskolan statsbidrag och pensionsrätt för lärarna utan att samtidigt ställa den under en verklig inspektion från statens sida. Därför ville jag göra en vördsam framställning till Kungl. Maj:ts regering, om icke konsekvensen af Riksdagens beslut i denna punkt borde bli den, att folkhögskolan ställes under statens inspektion, och folkhögskolan, utan att på något sätt bindas i den för dess verksamhet så nödvändiga friheten, blefve genom allmänna statuter reglerad, så att man kunde veta, att det icke är till socialisthärdar, som man gifver statens medel.

I afseende på denna punkt i öfrigt skulle jag bra gärna vilja yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har däri vidtagit den förändringen, att pensionsåldern framflyttas från 60 till 65 år. Det är mycket som kräfvades af en folkhögskollärare, visserligen är det sant, att han icke undervisar mer än 20 veckor, men under dessa 20 veckor skall han mer än en folkskollärare gifva sin person åt dessa elever, det är en slags akademisk allmog ungdom som möter honom vid hans kateder. Dessa lektioner fordra en alldeles särskild förberedelse, och jag föreställer mig att han lätt i förtid blir utsliten. Det är därför i folkhögskolans eget intresse som jag yrkar bifall till den reservation, hvori hemställes om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i punkten a) oförändradt.

Herr statsrådet Hammarskjöld: Jag har begärt ordet egentligen för att yttra mig i samma riktning som den siste talaren på slutet i hans anförande, nämligen för att uttala den önskan, att kammaren måtte bifalla reservationen d. v. s. Kungl. Maj:ts förslag oförändradt. Jag gör det på den grund, att jag hyser det allra lifvigaste intresse för folkhögskolan. Jag erkänner, att jag i början, vid folkhögskolans uppkomst, ställde mig mycket tveksam mot den, men ju längre tiden gått och ju mera jag fått se, hvad resultatet af folkhögskolan blifvit, dessmera har den åsikten stadgat sig hos mig, att folkhögskolan är icke bara en nyttig utan rent af en nödvändig institution för att uppfostra vårt folk till att bli mera själfständigt, mer i stånd att tänka själf. Men för att folkhögskolan skall kunna på riktigt godt sätt fylla den uppgiften, är det nödvändigt, att lärarna själfva äro fyllda af entusiasm. Det kan väl icke gärna bestridas, att en

Angående
pensionering af
lärare vid folk-
högskolor m. fl.
(Forts.)

Angående
pensionering af
lärare vid folk-
högskolor m. fl.
(Forts.)

man, som har nått ända inemot 65 års ålder, endast i undantagsfall har något kvar af den ungdomliga entusiasm och den förmåga, som behöfves för att kunna riktigt kraftigt inverka på den ungdom, han har omkring sig. För statens del kan det icke göra så mycket, om pensionsåldern sättes till 60 eller 65 år; jag tänker nu här på den ekonomiska sidan af saken. Denna kår är icke så stor, att detta spelar någon märkvärdigare roll i budgeten. Men för folkhögskolan själf spelar det en stor roll, och därför skulle jag gärna se, att Kungl. Maj:ts förslag oförändradt antoges, eller ock att man toge ett medlingsförslag, så att en folkhögskollärare skulle ha rättighet att afgå vid 60 års ålder, men i alla händelser skyldighet att afgå vid 65 års ålder, och att det skulle under tiden bero på vederbörande skolstyrelse, om han skulle få stanna kvar eller icke. Nog tror jag, att folkhögskollärarna själfva icke skulle ha något emot den bestämmelsen, som utskottet har föreslagit, nämligen att pensionsåldern framflyttas till 65 år, ty de vilja nog sitta längre kvar vid sina löner, men för skolan är det en försämring, och jag skulle därför vara tacksam, om kammaren ville bifalla reservationen.

Den siste talaren yttrade åtskilligt om den mycket omtalade folkhögskolan i Brunnsvik. Af lätt förstädda skäl vill jag icke uttala mig om den skolan. Frågan om anslag till denna skola liksom till öfriga kommer att i sinom tid i ett sammanhag pröfvas, antagligen i nästa månad. Det är ju alldeles klart, att jag icke bör fälla något omdöme på förhand, innan jag pröfvat ärendet.

Den siste talaren yttrade vidare, att det var nödvändigt, när staten ökar sitt bidrag till folkhögskolan genom att gifva lärarne pensionsrätt, att äfven införa bestämmelser om anordnande af statsinspektion och helst äfven införande af några allmänna statuter. Hvad de senare beträffar, anser jag, att det skulle vara olyckligt, om man ställde upp något reglementerande. Ty fördelen med folkhögskola i vårt land liksom i andra länder har varit just den, att den fått utvecklas i full frihet. Men däremot har jag icke något emot införande af inspektion; jag anser det för min del vara mycket nyttigt och har vidtagit förberedande åtgärder i denna sak, ehuru jag af skäl, som jag icke nu behöfver nämna, icke ansett mig kunna vid denna riksdag framlägga förslag i syftet. Alldeles utan vapen gentemot en dålig anda vid folkhögskolan står man heller icke; Kungl. Maj:t har ju i sin hand att vägra anslag, och det är ett kraftigare vapen än någon inspektion.

Jag vill sluta med att än en gång uttala den önskan, att Riksdagen måtte tillmötesgå Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Falkenberg: Utskottet har icke haft något annat att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag än att den för rätt till pen-

sion stadgade åldern bör framflyttas från 60 till 65 år, och detta på den grund att dessa lärare endast tjänstgöra 20 veckor om året. Elementarlärare, som tjänstgöra till 65 år, hafva 37 veckors tjänstgöring hvarje år, och lasarettsläkarna, som ha en mycket både enerverande och uppslitande tjänstgöring, få icke pension förrän vid 65 års ålder, oaktadt deras tjänstgöring för hvarje år uppgår till 11 månader — de hafva nämligen endast en månads semester. Således tycker man, att folkhögskollärarna ha så liten årlig tjänstgöring att de böra kunna tjänstgöra till 65 års ålder. I Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt har för öfrigt måst göras denna befogade förändring med hänsyn till den nya pensionslagen. Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Angående pensionering af lärare vid folkhögskolor m. fl.
(Forts.)

Herr Heüman: Jag förstår så väl herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet sympati för att folkhögskolan må bevaras i sin frihet, och jag betonade också detta. Men jag anser att det icke skulle vara någon inskränkning i svenska folkhögskolans frihet, om man genom allmänna statuter och inspektion skaffar sig garantier för att friheten håller sig inom rent fosterländska rāmärken och inplantar hos folkets barn fosterlandskärlek och icke ställer sig på en sådan ståndpunkt, som den af mig omtalade skolan tydligen gör, då dess alumner bekänna, att de där blifvit ytterst befastade och stabila i sina socialistiska åsikter. Jag tror, mina herrar, att det dock är på tiden, att staten såsom sådan tager litet mera front gentemot socialismen. Huru hade det gått i Tyskland dessa dagar, om tyska staten hade ställt sig så till den grad neutral, försiktig och hänsynsfull gentemot socialismen, som är utmärkande för oss svenskar. Det har nu visat sig, att i tyska riket socialismen ligger under de rent fosterländska intressena tack vare den front, man gjort emot den. Jag tror verkligen, att det kan vara på tiden att göra något, innan vårt lands ungdom blir neddragen i dessa samhällsupplösande och rent af fosterlandsfientliga åskådningar. Det är verkligen på tiden, att staten åtminstone söker garantera, att icke dess uppfostringsanstalter, på samma gång de understödjas med statens medel, stå neutrala gentemot samhällsupplösande åskådningar. Vi hafva under pingsten fått en erinran om socialismens framfart i vårt land, då här samlats mellan 170 eller 180 ombud från olika socialistiska föreningar till en stor fackkongress, där öppet förklarats krig och fattats resolutioner gentemot fosterlandets försvar och fosterlandets kyrka. Jag tror icke att det i längden går an att under frihetens namn stå allt för mycket neutral inför sådana tidsyttringar.

Herr statsrådet Hammarskjöld: Jag hoppas, att den siste talaren icke tror om mig, att jag är böjd för att visa någon särskild efterlåtenhet gentemot socialismen. Jag tror, att min hit-

Angående
pensionering af
lärare vid folk-
högskolor m. fl.

(Forts.)

tillsvarande politiska verksamhet talar ett tämligen tydligt språk i den vägen. Jag har ju i mitt förra anförande påpekat, att jag alls icke ställer mig ovillig mot införande af inspektion utan tvärtom varit betänkt på sådan, samt att Kungl. Maj:t är icke rättslös gentemot en folkhögskola, som verkar i dålig riktning, då Kungl. Maj:t har i sin hand att vägra anslag. Om socialistiska folkhögskolor finnas utan anslag af staten, lär väl ingen kunna hindra det. Angående skolan i Brunnsvik har jag icke uttalat mig, utan endast i allmänhet.

Friherre Palmstierna: Beträffande det föreliggande förslaget skall jag endast be att få yttra ett par ord. Det har här nämnts något om landtmannaskolor, men det gjordes icke något yrkande, och det hörde icke heller till denna fråga. Utskottets förslag att uppskjuta pensionsåldern från 60 till 65 år beror icke på bristande intresse för folkhögskolan. För min del har jag i 14 år varit ordförande i styrelsen för en folkhögskola och med mycken lust och glädje deltagit i dess arbete. Man säger, att lärarna måste vara ungdomliga för att få ungdomen med sig, men det skola väl lärarna vid läroverken också göra, hoppas jag, och de hafva både yngre och äldre alumner än folkhögskollärarna. Men enligt de bestämmelser som hittills gällt bli läroverkslärarna icke pensionsberättigade förr än vid 65 års ålder, och genom den nya pensionslagen framskjutes i allmänhet pensionsåldern ett par år.

Herr statsrådet yttrade, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag gör så litet i ekonomiskt hänseende. Men när frågan om lasarettsläkarnas pension behandlades inom Riksdagen, var det mycket tal om huruvida pensionsåldern skulle blifva 60 eller 65 år. Alla möjliga skäl talade för att sätta den till 60 år, då de flesta lasarettsläkarna då voro utslitna. Men när beräkningarna gjordes, hur mycket det skulle kosta staten och dem själfva, visade sig en högst betydlig skillnad, för den händelse åldern sattes till 60 eller 65 år. Lärarna vid folkhögskolorna hafva en relativt kort tjänstgöringstid i jämförelse med lärarna vid de allmänna läroverken och ännu mera i jämförelse med lasarettsläkarna. Det är en ganska betydande fördel för dem att utan att ha betalt något under alla dessa år få sina pensioner. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 9.

I statsverkspropositionen under punkt 7 af tionde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen

dels medgifva, att hvarje folkskoleseminarium måtte, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, för hvar och en af de vid den med seminariet förenade öfningskolan befintliga lärartjänster, hvilka skulle uppehållas af examinerade manliga eller kvinnliga folkskollärare, erhålla delaktighet i nämnda pensionsinrättning efter det högsta lönebelopp, hvaraf den lärare, som innehade tjänsten, på grund af tjänstålder, enligt gällande författning ägde att komma i åtnjutande,

dels ock öka det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget: »Bidrag till folkskollärares pensionering» med 4,145 kronor samt det under samma hufvudtitel uppförda anslaget: »Bidrag till folkskollärarnes änke- och pupillkassa» med 100 kronor.

Utskottet hade härom yttrat följande:

»Emot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag har utskottet icke haft annat att erinra än att pensionsbeloppen syntes väl höga. Enligt nu gällande bestämmelser utgår pension från folkskollärarnas pensionsinrättning med tre fjärdedelar af delaktighetsbeloppet. En sådan beräkning har utskottet dock ansett nu i förevarande fall leda till väl höga pensioner och vill därför förorda, att för dem, hvilka enligt detta förslag skulle blifva delägare i pensionsinrättningen, må, i öfverensstämmelse med hvad som föreskrifves i den af innevarande Riksdag antagna pensionslagen, bestämmas, att pension skall utgå med två tredjedelar af befattning åtföljande lön jämte ålderstillägg.

Utskottet får sålunda hemställa, att Riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgifva, att hvarje folkskoleseminarium må, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, för hvar och en af de vid den med seminariet förenade öfningskolan befintliga lärartjänster, hvilka skola uppehållas af examinerade manliga eller kvinnliga folkskollärare, erhålla delaktighet i nämnda pensionsinrättning efter det högsta lönebelopp, hvaraf den lärare, som innehar tjänsten, på grund af tjänstålder, enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande, dock att pension för ifrågavarande lärare må bestämmas till högst två tredjedelar af tjänsten åtföljande lön jämte ålderstillägg; samt

b) öka det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget: »Bidrag till folkskollärares pensionering» med 4,145 kronor samt det under samma hufvudtitel uppförda anslaget: »Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa» med 100 kronor.»

Angående höjning af pensionen för lärarna i läsåmen vid folkskoleseminariernas öfningskolor.

Angående höjning af pensionen för lärarna i läsåmnena vid folkskoleseminariernas öfningsskolor.

(Forts.)

Herr statsrådet Hammarskjöld: Utskottet har tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts proposition i allt med den skillnad, att pensionen skall sättas till $\frac{2}{3}$ af tjänsten åtföljande lön i stället för till af Kungl. Maj:ts föreslagna $\frac{3}{4}$. Orsaken till att Kungl. Maj:t har föreslagit $\frac{3}{4}$ är den, att det är den gällande normen för alla öfriga folkskollärare, och Kungl. Maj:t har icke ansett att det föreligger något egentligt skäl, hvarför man i detta enstaka fall skulle ändra normen till $\frac{2}{3}$. Utskottets skäl för ändringen är, att det tyckt att dessa lärare i öfningsskolor skulle få allt för hög pension, men då vill jag fästa uppmärksamheten på, att till lärare i seminariernas öfningsskolor tages icke annat än eliten inom folkskollärarekåren. Det måste vara de yppersta krafter, som finnas att leta upp för att kunna förestå dessa tjänster, och de tillsätts icke för all framtid utan på förordnande, just därför, att man skall kunna göra ombyte, ifall de icke befinnas fullt lämpliga. Man vill naturligtvis med de höga aflöningarna och den föreslagna höga pensionen försöka locka de allra bästa att vara villiga taga emot dessa mycket kräfvande befattningar, och detta är skälet, hvarför Kungl. Maj:t ansett lämpligt att föreslå, att de skola få samma pensionsberäkning som andra folkskollärare. Låt vara att pensionerna verkligen blifva fullt tillräckliga, är det väl någonting att sörja öfver att man kan gifva mera framstående medlemmar af en kår, som gör sig väl förtjänt af undervisningen, aflöning på ett sådant sätt, att de verkligen kunna vara villiga att taga emot sådana platser? Jag anser, att det icke är någon förbättring i Kungl. Maj:ts förslag, som af utskottet har blifvit gjord.

Friherre Falkenberg: Emot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet icke haft någon annan anmärkning, än att man tyckt, att pensionsbeloppen, uppgående till $\frac{3}{4}$ af tjänsten åtföljande lön jämte ålderstillägg blefve för höga, och skälet för detta är, att lönerna vid 1903 års reglering blefvo så betydligt upphissade som de blefvo. Äfven om dessa personer icke skulle direkt stå under den nya pensionslagen, strider det i alla fall emot den princip, som såväl där som på andra områden gjort sig gällande, nämligen att $\frac{2}{3}$ af lönen och ålderstillägg skulle utgöra pension.

Jag ber att med några siffror få visa, huru det ställer sig med dessa personers aflöning i förhållande till deras pension. En lärare i en sådan här öfningsskola har en aflöning på högst 2,600 kronor och skulle enligt utskottets förslag få $\frac{2}{3}$ däraf eller 1,733 kronor, under det att en vanlig folkskollärare har i pension 1,030 kronor. På samma sätt är det med lärarinnorna. De hafva i aflöning högst 2,000 kronor och skulle enligt utskottets förslag få en pension af 1,333 kronor, under det att en vanlig skollärarinna har i pension 900 kronor. En sådan här lärarinna skulle således på sätt som utskottet föreslagit få i pension högre

belopp än en vanlig folkskollärarinna har i lön och 17 kr. mindre i pension än en vanlig folkskollärare har i lön. Att nu ifrågavarande lärarne hafva höga löner kan ju vara ganska bra, men däraf behöfver icke följa så öfverdrifvet höga pensioner. Det har man sett i den sista pensionslagen, där det föreslagits och som äfven af Riksdagen antagits, att hur hög lönen än må vara, är pensionen satt till högst 6,000 kronor. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till punkten.

Angående höjning af pensionen för lärarna i läsåmnen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12 och 13.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

I en den 8 mars 1907 aflåten proposition (n:o 96) hade Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminariet måtte för rätt till pension få tillgodoräkna sig intill tio år af den tid, han eller hon, efter fullgörandet af de för behörighet till sådan tjänst erforderliga prof, vid enskildt läroverk med nit och skicklighet bestridt tjänstgöring, till omfattningen motsvarande, i fråga om lärare, den tjänstgöring, som åläge rektor eller ämneslärare vid allmänt läroverk, och, i fråga om lärarinna, den tjänstgöring, som åläge första lärarinna eller ämneslärarinna vid statens skolor, under förutsättning:

Om rätt för vissa lärare att tillgodoräkna sig tjänstgöring vid enskildt läroverk.

dels beträffande tjänstgöring efter ingången af år 1908:

att Kungl. Maj:t på ansökan af vederbörande skolföreståndare eller skolstyrelse medgifvit lärarpersonalen vid det läroverk, där tjänstgöringen fullgjorts, sådan rätt att räkna tjänstår för erhållande af pension;

dels och beträffande tjänstgöring före ingången af år 1908:

att Kungl. Maj:t på ansökan af vederbörande lärare eller lärarinna funne sådan rätt att räkna tjänsteår för erhållande af pension böra medgifvas sökanden.

Utskottet hade härom yttrat sig sålunda:

Utskottet, som i likhet med föredraganden af ärendet i statskontoret funnit förslaget att för rätt till pension medgifva ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminariet att få tillgodoräkna sig viss tids tjänstgöring vid enskildt läroverk innebära

Om rätt för
vissa lärare att
tillgodoräkna
sig tjänstgöring
vid enskildt
läroverk.

(Forts.)

afvikelse såväl från hittills tillämpade regler för tjänsteårsberäkning i berörda hänseende som ock från de grunder för sådan tjänsteårsberäkning, hvilka innehållas i det af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda och af Riksdagen i hufvudsakliga delar godkända förslag till lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, har ansett sig böra hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.»

Vid föreliggande punkt hade anförts reservation af herrar *H. P. P. Tamm, I. Wijk, H. R. Törnebladh* och *J. Ström* mot utskottets motivering.

Herr Törnebladh: Jag har låtit anteckna mig som reservant i detta fall, men såsom reservant blott mot utskottets motivering. Jag skall nu angifva mina skäl därtill och framställa det yrkande, hvartill jag kan finna anledning. Motiveringen är följande: »Utskottet, som i likhet med föredraganden af ärendet i statskontoret funnit förslaget att för rätt till pension medgifva ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminariet att få tillgodoräkna sig viss tids tjänstgöring vid enskildt läroverk innebära afvikelse såväl från hittills tillämpade regler för tjänsteårsberäkning i berörda hänseende som ock från de grunder för sådan tjänsteårsberäkning, hvilka innehållas i det af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda och af Riksdagen i hufvudsakliga delar godkända förslag till lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, har ansett sig böra hemställa» etc. Beträffande den hittills tillämpade regeln medgifver jag, att det finnes både i statskontorets utlåtande och i föredragandens anförande en passus, som antyder detta. Men jag är icke alldeles säker på, att detta påstående är fullt riktigt, ity att, såsom bekant är, hafva lärarne vid vissa enskilda läroverk haft rätt att få beräkna tjänstår för lönetur vid de enskilda läroverken, såsom ock ganska riktigt står upptaget på 53:e sidan i betänkandet. I detta sammanhang kan ju erinras därom, att under åren 1874—1904 tjänstgöringen vid enskilda läroverk under vissa villkor äfven i detta afseende varit likställd med tjänstgöring vid allmänt läroverk. Detta har nu borttagits. Nu kan jag icke föreställa mig annat än att vid pensionsårsberäkningen dessa lärare vid enskilda läroverk borde få tillgodoräkna sig de tio år, som varit dem medgifna likaväl i afseende å pension som i afseende å lönetur. Det förefaller mig, att det annars vore mycket obilligt, men jag skall därom egentligen icke framställa något bestämt påstående. Jag tror, att det är farligt för Riksdagen att uttala sig ovillkorligt i det afseendet, och därför är särskildt ordet »hittills» mycket betänkligt. Men det är icke egentligen detta, som fäst min uppmärksamhet vid motiveringen, utan jag tror, att goda skäl hafva förebragts

för den uppfattning, som gjort sig gällande hos regeringen, att pensionsrätt skulle kunna under vissa villkor tillerkännas lärare vid enskildt läroverk. Dessa enskilda läroverk gynnas af staten i vissa hänseenden ganska bestämdt och med uttalad åsikt därom, att de dels kunna bedriva undervisningen under friare former och såmedelst tjäna såsom försöksläroverk och dels genom att de enskilda läroverkens tillvaro bereder staten en indirekt vinst, emedan staten behöfver upprätta färre antal skolor, än den eljest behöft göra. Jag tror därför att ganska goda skäl tala för att under vissa villkor meddela pensionsrätt åt lärare vid enskildt läroverk, men påtagligt är, att denna pensionsrätt icke bör meddelas annat än i sammanhang med de bestämmelser, som finnas i den allmänna af Riksdagen nyligen antagna pensionslagen. Denna pensionslag har hvarken i myndigheternas förberedande utlåtanden eller i den kungliga propositionen kommit att beaktas till sin fulla rätt, hvilket är helt naturligt, ty den antogs ju för kort tid sedan, men jag tror, att om man slår in på den vägen, att vilja medgifva pensionsrätt under vissa förutsättningar åt lärare vid enskildt läroverk, bör man taga tillbörlig hänsyn till pensionslagens bestämmelser, icke minst i afseende å pensionsavgifterna. I detta fall ifrågakommer, huruvida en lärare vid öfvergång från enskildt till allmänt läroverk för framtiden skall behöfva betala retroaktiv afgift eller icke. Det är således otvifvelaktigt åtskilliga frågor, som äro sväfvande och som böra utredas, innan Riksdagen lämnar sådant medgifvande som nu ifrågasatts. Jag ställer mig således på samma ståndpunkt som utskottet i fråga om klämman, men finner, att motiveringen är dels något snäf och dels tvifvelaktig i afseende å just ordet »hittills». Jag skulle därför vilja yrka bifall till utskottets kläm med ogillande af motiveringen, hvarom jag ber att få framställa yrkande.

Friherre Palmstierna: Det hade varit min mening att an hålla, att motiveringen skulle ändras i så måtto, att ordet »hittills» skulle utbytas mot ordet »nu», hvarom jag, herr greve och talman, får göra framställning. Det var så till vida ett misstag, ty det kan misstydas, enär under en del af den förgångna tiden hafva de haft dessa rättigheter, men de hafva dem icke nu.

Medan jag har ordet, skall jag dock be att något få belysa själfva frågan: Frågan är: böra dessa lärare vid enskildt läroverk få räkna sig sina tjänstår till godo för sin pension, när de öfvergå till ett allmänt läroverk eller icke. Det är en fråga, man kan ha olika åsikter om. Man kan säga, att de enskilda läroverken göra staten stor nytta dels genom friare undervisning och dels genom att de taga bort från skolan en del alumner och således minska kostnaderna och att följaktligen staten bör hjälpa

Om rätt för vissa lärare att tillgodoräkna sig tjänstgöring vid enskildt läroverk.

(Forts.)

*Om rätt för
vissa lärare att
tillgodoräkna
sig tjänstgöring
vid enskildt
läroverk.*

(Forts.)

dessas läroverk. Detta kan ske på olika sätt, antingen genom att staten direkt bidrager såsom nu är fallet eller äfven genom pensionsbidrag till lärarne. Men oafsedt dessa saker har nu den nya pensionslagen blifvit antagen, och det bör enligt utskottets uppfattning förändra saken. Alla utlåtanden, som hafva inkommit, äro skrifna, innan denna lag framlades och ännu mera innan den antogs, så det är nu en annan sak.

I pensionslagens 17 § står det, huru de skola räkna pensionsår. De skola vara i statens tjänst. Detta blir således absolut olika mot pensionslagen. Sedermera har i pensionslagen tillkommit den stora fördelen, att man kan få afkortad pension. Om dessa tjäna exempelvis 5 år i enskildt läroverks tjänst och öfvergå sedan i statens tjänst, hafva de rätt till $\frac{30}{35}$ af pensionen och behöfva icke tjäna längre än de andra för att få sin pension. Vidare bör man tillägga, att de betala ingenting under de 5 år de tjänstgöra vid enskildt läroverk. När de komma till statens läroverk, slippa de betala retroaktivafgift. I pensionshänseende få de större fördel än de, som äro i statens läroverk och hela tiden få betala sina afgifter.

Vidare är det annan sak, som man måste beakta, och det är, att förut var det fråga endast om sådana läroverk, som utbildade till studentexamen, hvarigenom man kunde säga, att de voro likställda med allmänna läroverk. Nu har det föreslagits att räkna med äfven sådana läroverk, där endast realskoleexamen afläggas. Då är man inne på det sjunkande planet. Sedermera har Kungl. Maj:t satt i fråga, huruvida det icke bör tagas i öfvervägande, om äfven andra läroverk, som kunna vara mycket bra, fastän de icke förbereda hvarken till den ena eller andra examen, böra räknas med. Då kan man nog tänka sig, att de, som ingå som lärare i statens läroverk, kunna sägas lida i konkurrensen. Men egentligen är det hänsynen till att det icke alldeles står ihop med den af Riksdagen antagna pensionslagen, som gör, att utskottet hemställt om afslag på Kungl. Maj:ts framställning.

Herr statsrådet Hammar-skjöld: Som herrarna veta beviljade 1874 års Riksdag rättighet åt lärare vid enskildt läroverk att få räkna lönetur, och den rättigheten gällde ända till år 1904, då den som bekant togs bort. Om man genomläser statsutskottets, af 1874 års Riksdag gillade utlåtande, så får man alldeles klart för sig, att statsutskottet då menade, att lönetursrätt äfven skulle medföra pensionstursrätt. Om nu Riksdagen skulle gilla den motivering, som utskottet här har uttalat, så skulle det kunna vålla svårigheter för Kungl. Maj:t framdeles och kanske tvinga Kungl. Maj:t att i vissa fall vägra pension, där sådan rätteligen borde beviljas. Nu har emellertid yrkande blifvit framställt om ogillande af motiveringen, och jag hoppas, att den måtte få ändras.

Jag vill erinra kammaren om, att denna fråga var uppe år 1905. Då uttalade sig Riksdagen mycket välvilligt i frågan och sade, att förslaget torde vara förtjänt af beaktande, men utskottet kunde icke tillstyrka det, därför att det skulle kunna ifrågasättas, huruvida denna rättighet skulle förvägras äfven andra af staten understödda och under dess kontroll ställda skolor än de, som hade dimissionsrätt. Riksdagen gillade statsutskottets utlåtande och ställde sig således mycket välvilligt till denna sak. Har någonting sedan dess inträffat, som gör, att Riksdagen nu bör afslå saken, när Riksdagen år 1905 liksom inbjöd Kungl. Maj:t att komma fram med ett förslag? Skulle Riksdagen nu säga: Nej, nu vilja vi icke vara med därom? Jag tycker icke, att det är fullt riktigt. Genom den nya pensionslagen komma i verkligheten de enskilda läroverken i sämre ställning än förut. Hitills, innan den nya pensionslagen kom till, hafva lärarna vid statens läroverk kunnat hålla på att tjäna efter uppnådda 65 år för att intjäna full pensionsålder. Det kunna de icke hädanefter göra, så att om någon vid framskriden ålder går öfver till statens läroverk från enskildt, kan han icke intjäna pensionsåldern. Nu är just därför Kungl. Maj:ts förslag ägnadt att motverka dessa olägenheter och att försöka skipa rättvisa. Här har anmärkts, att det är icke klart utredt, huruvida de enskilda läroverkslärare, som komma i statens tjänst vid framskriden ålder, skola betala retroaktivavgift eller icke. Sådan fordras ju icke af gamla extralärare, som få ordinarie tjänst vid statens läroverk. Hvarför skulle det då fordras af dem, som komma från enskildt läroverk?

I öfrigt vill jag försöka framhålla för kammaren min åsikt om de enskilda läroverken. Kanske jag har orätt, men det har ofta förefallit mig, som om på samma gång Riksdagen kände sig icke kunna undandraga sig att bevilja rätt kraftiga understöd åt de enskilda läroverken — och just för några dagar sedan har Riksdagen visat denna sin goda vilja på ett särdeles godt sätt — på samma gång finnes det en liten underförstådd känsla af att de enskilda läroverken ändå äro någonting underklassigt, som stå ett trappsteg lägre än statens läroverk. Man måste tolerera dem, och de kunna ju vara nyttiga att hafva på grund af konkurrensen och därför, att de bespara staten en del utgifter, men man måste ändå hålla dem litet grand stramare än statens läroverk. Jag vill vördsamt opponera mig mot en sådan medveten eller omedveten föreställning, som dock icke så sällan kommer till synes, ty de enskilda läroverken hafva verkligen en så stor betydelse i undervisningsväsendet, att de äro förtjänta att på allt sätt understödjas. Om icke Riksdagen vill bevilja denna rättighet, som här har blifvit begärd, att lärare vid enskildt läroverk, som uppfylla alla kompetensfordringar i öfrigt, skola få rättighet att räkna högst tio tjänstår, har man gjort de enskilda läroverken en verklig

Om rätt för vissa lärare att tillgodoräkna sig tjänstgöring vid enskildt läroverk.

(Forts.)

Om rätt för
vissa lärare att
tillgodoräkna
sig tjänstgöring
vid enskildt
läroverk.

(Forts.)

stor skada och beredt dem stora svårigheter, och det kan väl icke ändå vara statsmakternas mening att hindra läroverk, om hvilka man erkänner, att de hafva mycket stor betydelse och kunna få ännu större betydelse, om de på alla sätt erhålla den kraftiga hjälp, som behöfs och hvaraf de från statens sida gjort sig förtjänta. På samma gång som jag är mycket belåten, om kammaren vill ändra motiveringen i utskottets utlåtande, vågar jag dock äfven uttala den önskan, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Ericsson: För hvar och en som genomläst statsutskottets utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel torde ovillkorligen den tanken tränga sig fram, att det synes som om allt mer den principen skulle vilja göra sig gällande, att pension skall tilldelas alla personer, som i mer eller mindre mån ägnat sin kraft i statens tjänst; men i denna punkt vill man gå ännu längre, ty här är det fråga om att äfven tjänst-åren vid *enskildt* läroverk skola medräknas, när det gäller att bestämma pensionsrätt. Mig och äfven utskottet har detta synts gå väl långt. Om herrarne läsa utskottets betänkande, finna herrarne också, att utskottet icke varit enigt i frågan, och utskottet yttrar också, att det i likhet med föredraganden af ärendet i statskontoret funnit det förevarande förslaget innebära afvikelse såväl från hittills tillämpade regler för tjänstårsberäkning som ock från de grunder för sådan tjänstårsberäkning, hvilka innehållas i det af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda och af Riksdagen i hufvudsakliga delar godkända förslag till pensionslag. En person, som i 25 år varit anställd vid statens läroverk och därför haft 10 års tjänstgöring vid enskildt läroverk, skulle således fullständigt likställas med en person som varit anställd vid statens läroverk i 35 år! Om herrarne verkligen tänka på hvad detta innebär, kunna herrarne väl icke anse detta vara fullt riktigt. Särskildt vill jag fråga, hvad skall då den nya pensionslagens bestämmelse om afkortad pension tjäna till? Om herrarne därtill vilja lägga, att det icke skall betalas några retroaktiva afgifter för dessa 10 år i enskild tjänst, så synes det mig som om förhållandet blir ännu mer orimligt.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade något om den inbjudning att återkomma med ett dylikt förslag, som Riksdagen år 1905 skulle hafva gjort i sitt uttalande. Jag får bekänna, att denna inbjudning synes mig vara mycket lam och knappast binda Riksdagen att nu på något sätt honorera den.

Till sist yttrade herr statsrådet, om jag fattade honom rätt, att Riksdagen på något sätt skulle med mindre blida ögon se på de enskilda läroverken. För min del kan jag icke finna att så är förhållandet. Ej heller kan jag finna, att vi, för att begagna

hans egna ord, betrakta dem som något underklassigt. Detta tror jag är ännu mindre riktigt.

Mig synes emellertid, att man får skilja på olika förhållanden. Sådana föreligga nu faktiskt med hänsyn till tjänstgöringen vid de enskilda läroverken jämförd med tjänstgöringen vid statens läroverk. Då vi nyligen antagit en pensionslag som fastslagit dessa principer, hvarför skola vi då redan nu börja göra undantag därifrån?

Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till statsutskottets hemställan med den af friherre Palmstierna däri gjorda förändringen, att ordet »hittills» utbytes mot ordet »nu».

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt förelågo följande yrkanden: 1:o) af friherre *Palmstierna*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att ordet »hittills» utbyttes mot ordet »nu»; och 2:o) af herr *Törnebladh*, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas med ogillande af motiveringen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden äfvensom å bifall till utskottets hemställan och förklarade sig finna propositionen på godkännande af friherre Palmstiernas yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o) här ofvan upptagna yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 14 af sitt utlåtande n:o 11 med den af friherre Palmstierna föreslagna ändring i motiveringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med ogillande af motiveringen.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda;

Ja — 53;

Nej — 48.

Om rätt för vissa lärare att tillgodordna sig tjänstgöring vid enskildt läroverk.

(Forts.)

Angående
förhöjning af
pensions-
beloppen från
folkskollärarnes
änke- och
pupillkassa.

Punkten 15.

Uti en till Riksdagen den 22 mars 1907 aflåten proposition (n:o 147) hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

ej mindre sådan ändring af gällande bestämmelser rörande de från och med år 1908 från folkskollärarnas änke- och pupillkassa utgående pensionsbelopp,

dels beträffande lärare vid folkskola, som vore delägare i kassan efter det för folkskollärare i lag stadgade lönebelopp:

att därest sådan delägare efterlämnade änka, men icke barn, henne skulle tillkomma i pension 25 procent eller en fjärdedel af den lön, för hvilken vederbörande skoldistrikt i afseende å delägarens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning;

dels ock beträffande samtliga delägare i kassan:

att, där afviden delägare icke efterlämnat änka, utan endast barn, och barnen voro tre eller flera, som till pension voro berättigade, de skulle äga uppbära hela beloppet af den för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; och

att, där efter afviden delägare lefde endast två barn, de skulle äga till lika fördelning sig emellan uppbära samma pension som änka utan barn;

än äfven att ifrågavarande ändrade bestämmelser måtte, likaledes från och med 1908, äga tillämpning äfven på pensioner, som dessförinnan blifvit till utgående från änke- och pupillkassan bestämda.

Utskottet hade af anförda skäl hemställt,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen beslutade sådan ändring af gällande bestämmelser rörande de från och med år 1908 från folkskollärarnas änke- och pupillkassa utgående pensionsbelopp,

dels beträffande lärare vid folkskola, som är delägare i kassan efter det för folkskollärare i lag stadgade lönebelopp:

att, därest sådan delägare efterlämnar änka, men icke barn, henne skall tillkomma i pension 25 procent eller en fjärdedel af den lön, för hvilken vederbörande skoldistrikt i afseende å delägarens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning;

dels ock beträffande samtliga delägare i kassan:

att, där afviden delägare icke efterlämnat änka, utan endast barn, och barnen äro tre eller flera, som till pension äro berättigade, de skola äga uppbära hela beloppet af den för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; och

att, där efter afviden delägare lefva endast två barn, de skola

äga till lika fördelning sig emellan uppbära samma pension som änka utan barn.

*Angående
förhöjning af
pensions-
beloppen från
folkskollärarnes
änke- och
pupillkassa.*

(Forts.)

Herr statsrådet Hammarskjöld: Jag ber kammaren om ursäkt för att jag ännu en gång vågar komma med en liten opposition emot statsutskottet, men denna fråga ligger mig verkligen mera om hjärtat än alla öfriga under denna hufvudtitel. Utskottet har visserligen tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag att änka och barn efter afviden folkskollärare skulle få åtnjuta en pension, beräknad efter 25 procent af den lön, som folkskolläraren innehåft, i stället för hittills varande 20 procent. Men utskottet har strukit en bestämmelse, som Kungl. Maj:t därvidlag föreslagit, nämligen att denna förhöjning af pensionsbeloppet skulle komma alla hittillsvarande folkskolläraränkor till godo, och i stället hemställt, att det skulle få gälla endast dem, som blifva änkor från och med år 1908. Det är mot denna bestämmelse, som jag ber att lifligt få protestera, ty jag anser, att den fullkomligt strider emot all billighet, för att icke säga äfven all rättvisa.

Jag vill nu först erinra därom, att redan år 1893 förslag väcktes om den ändring, som Riksdagen nu står i begrepp att genomföra, men detta förslag blef först afslaget, sedan har det varit uppskof och därefter utredningar i all oändlighet, så att ärendet har icke förrän nu kunnat framläggas för Riksdagen. Under hela denna långa tidrymd af 14 år hafva nu vederbörande pensionstagare gått och väntat och längtat, att de skulle få denna lilla förhöjning. När den så äntligen kommer, föreslår statsutskottet, att alla de, som blifvit pensionstagare till och med år 1907, icke skola få något godt af denna förhöjning. Förhållandet är likväl, såsom alldeles klart framgår af Kungl. Maj:ts proposition, att folkskollärarnas änke- och pupillkassa har ett mycket rikligt kapitalöfverskott och att således denna förhöjning kan genomföras utan den ringaste svårighet. Staten behöfver icke på något sätt öka sitt bidrag till kassan, utan dennas tillgångar räcka fullkomligt till och lämna ändå öfverskott.

Hur skulle då denna förhöjning verka för dem som däraf komma i åtnjutande? Om vi tänka oss en folkskollärarehustru, som blir änka efter den 1 januari 1908, så får hon, om detta förslag går igenom, en fjärdedel af mannens lön, hvilken i regeln utgör 1,350 kronor, d. v. s. 337 kr. 50 öre; men blir hon änka den 31 december i år, så får hon icke mer än en femtedel af mannens lön. De, som blifvit änkor emellan 1897 och 1906, då folkskollärarelönen uppgått till högst 1,000 kronor, hafva nu i pension högst 200 kronor. Dessa skulle få den blygsamma förhöjningen af 50 kronor. Gå vi ännu längre tillbaka, till dem som blefvo änkor på den tid, då folkskollärarnes lön icke uppgick till mer än 700 kronor, så hafva de nu i pension 140 kronor. Dessa skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag få pensionen höjd

Angående
förhöjning af
pensions-
beloppen från
folkskollärarnes
änke- och
pupillkassa.
(Forts.)

till 175 kronor. Jag talar endast om änkepensionen och icke om barnpensionen för att icke onödigtvis trötta med siffror. Nu är det ju alldeles klart att ju äldre dessa pensionstagare blifva, ju tidigare de blifvit änkor och pensionstagare, dess mer äro de i behof af förhöjning i pensionen. Herrarna tänka möjligen att det gör väl icke så mycket om en änka, som har 140 kronor i pension, får den höjd till 175 kronor. Ja, det gör icke mycket för herrarne, men det gör ofantligt mycket för den, hvilkens kanske enda inkomst för året består af denna pension.

Utskottet har anfört, att det af principiella skäl icke kan gå in på att den föreslagna förhöjningen skulle få beräknas för dem, som blifvit eller blifva änkor före år 1908. Det kan väl hända, att det finns principiella skäl som tala emot. Jag är visst icke den som vill förneka, att man såvidt möjligt är bör hålla på principer; men när principerna komma i kollision med billighet och barmhärtighet, har jag för min del mycket svår att hålla på dem.

Är det för resten icke skäl i att härvidlag taga hänsyn äfven till en annan omständighet, den nämligen, att när kassan nu visar sig hafva ett så stort kapitalöfverskott som den faktiskt har, detta delvis är beroende, utom af statsbidragen — ty jag erkänner villigt, att staten i detta fall lämnat frikostiga bidrag — äfven däraf, att större bidrag blifvit utkrädda af folkskollärarne, medan de lefde, än som det nu visar sig hade varit behöfligt. Är det icke då rättvist, att änkor efter de män, som fått betala högre bidrag, än de egentligen bort göra, på sin ålderdom också få åtnjuta en så liten och blygsam förhöjning i sin pension som här är ifrågasatt. Jag kan icke annat än tro, att kammaren skall befinnas villig att lyssna till dessa verkliga humanitetsskäl och för denna gång icke hålla så styft på principerna.

Friherre Palmstierna: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag ser mig nödsakad att ännu en gång träda i opposition mot herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet och stå i den obehagliga ställningen att förfäktat den satsen, att man bör hålla på principerna; det är naturligtvis mycket angenämare att föra de fattigas talan. Herr statsrådet ville göra gällande, att det vore med billighet och rättvisa förenligt att bifalla den begärda pensionsförhöjningen, och framhöll äfven att under årens lopp större bidrag till pensionen utkräfts af änkoras män än som varit af nöden. Äfven revisorerne af folkskollärarnes änke- och pupillkassa anföra detta skäl på sina ställen. Men direktionen för folkskollärarnes pensionsinrättning säger någonting helt annat. Den framhåller nämligen — hvad visserligen också herr statsrådet anförde såsom medverkande orsak — att öfverskottet beror på det statsbidrag af 67,000 kronor, som lämnats under alla dessa år. Det är detta statsbidrag som har gjort, att folkskollärarnes pensionsinrättning för närvarande kan upp-

visa en betydande behållning, en behållning som nu uppgår till i rundt tal 4 miljoner kronor. Men denna behållning skulle genom ett bifall till den gjorda framställningen gå ned till 242,000 kronor. Det är således endast $\frac{1}{20}$ af densamma som därefter skulle bli kvar. Pensioneringen af dem, som redan äro änkor, uppgår i alla fall till 546,000 kronor, d. v. s. öfver en half miljon. Utskottet har ansett sig vara alldeles tvunget att hålla på den principen, att om en lönereglering ändras, så träder ändringen i kraft först efter datum för beslutet, och ändras en pensionsstat så gäller detsamma, d. v. s. man kan icke låta beslutet hafva retroaktiv verkan. Denna princip har af Riksdagen diskuterats flera gånger förut och blifvit fastslagen.

Herr Hammarlund har nu föreslagit, att de folkskollärare, som fått afsked före år 1892 och hvilka således icke fått högre pension, skulle få hjälp. Herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet har likaledes föreslagit, att en hel del underofficerare, som fått afsked innan de högre pensionerna började beräknas, skulle få någon hjälp. Vi se sålunda att det här gäller en princip och att det dock är en ganska allvarsam sak att börja tumma på densamma, ty det kan medföra långt gående verkningar. Detta har gjort att utskottet icke har ansett sig kunna gå längre än att bevilja höjning i pensionen för dem, som hädanefter bli änkor. Man kan icke gå baklänges. Den ganska betydande nedsättning i kassans kapitalbehållning, som i alla fall skulle blifva följden af ett antagande af utskottets förslag — en nedsättning från 4,000,000 till 800,000 kronor — gör att kassan icke tål så mycket mer påkänning.

Jag anhåller, herr grefve och talman, om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Heüman: Jag känner få, som hafva en så ingående kännedom om folkskollärarnes pensionsinrättning och äro så ömma om den som folkskolemannen och riksdagsmannen herr Hammarlund. Han har likväl i reservationen ställt sig på dessa änkors sida, och jag är därför viss om, att han icke på något sätt anser, att man härigenom tillfogar ifrågavarande kassa någon oroväckande förlust.

Det ligger dock en rättvisa i, att, när folkskollärarne förut fått betala mer än som egentligen behöfts och det inträdt dyrare tider och pensionsafgifterna varit desamma lika fullt, de gamla änkor, hvarom det här är fråga, skola komma i åtnjutande af samma pension som de, hvilka blifva änkor efter år 1908.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har redan tillräckligt utvecklat skälen för bifall till Kungl. Maj:ts förslag och därvidlag särskildt framhållit, hur detta bör ske just ifrån rättvisans synpunkt och därför att dessa gamla änkor på

Angående
förhöjning af
pensions-
beloppen från
folkskollärarnes
änke- och
pupillkassa.
(Forts.)

Angående
förhöjning af
pensions-
beloppen från
folkskollärares
änke- och
pupillkassa.
(Forts.)

sin ålderdom hafva svårt att försörja sig själfva och väl behöfva denna lilla förhöjning.

Herr talman, jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag, med andra ord till herr Hammarlunds reservation.

Herr Ericsson: En föregående talare, som försvarat statsutskottets hemställan, påpekade att det är ganska obehagligt att befinna sig i den situationen att behöfva tala emot de fattiga, hvilket ju här är fallet.

Jag går ännu längre, jag vågar säga, att det kan vara rent af pinsamt, ty man måste mången gång, just för de principer, om hvilka herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet var så vänlig att erkänna, att de ibland måste följas, vara, såsom det kan förefalla för en utomstående, rent af grym.

Frågan är helt enkelt den, skall man genom ett beslut som går i riktning emot statsutskottets hemställan fastslå den principen, att pensioner som beviljats under gångna tider och med olika pensionsunderlag skola förändras därför att lefnadsomkostnaderna blifvit stegrade, så att personerna i fråga hafva svårt att draga sig fram på dessa en gång bestämda och redan sedan länge utgående pensioner. Om herrarne tänka litet på hvar det skall leda, om alla pensionstagare, som fått en lägre pension under gångna tider, träda fram och säga, att de måste hafva högre pension därför att det är så dyrt att lefva, tror jag att herrarne betänka sig mer än en gång, innan herrarne gå med på Kungl. Maj:ts förslag.

Den siste ärade talaren anförde herr Hammarlund såsom auktoritet i detta fall. Jag får emellertid säga, att jag för min del icke vågar tillmäta herr Hammarlund en sådan auktoritet; skulle hänsynen till auktoritet afgöra frågan, så hafva vi ju Kungl. Maj:t att stödja oss på, och det skulle väl i så fall vara ett strå hvassare.

Jag yrkar, herr talman, bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Heüman: Den siste ärade talaren missuppfattade mig grundligt, om han tolkade mitt yttrande så som om jag skulle vilja göra herr Hammarlund till auktoritet för denna kammare. Jag sade, att jag hyste förtroende för herr Hammarlunds känedom om folkskollärares änke- och pupillkassa och månhet om dess ställning, och att jag ur den synpunkten vore öfvertygad om att man icke på något sätt skulle gå denna kassa för nära, om man bifölle Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vet mer än väl, att denna kammare icke för sin ståndpunkt tar någon auktoritet icke heller herr Hammarlund.

Det är här emellertid fråga om jämförelsevis få änkor; det gäller här egentligen blott en ren hänsynsfullhet gent emot dessa som sitta med 140 kronors inkomst om året, som äro gamla och

kanske bräckliga och hafva svårt att draga sig fram och för hvilka därför en höjning till 175 kronor vore högst af nöden. Och för öfrigt, ett bifall till Kungl. Maj:ts framställning i denna del, skulle icke medföra någon som helst ökad statsutgift.

Jag tror, att Första Kammaren sannerligen icke behöfver någon auktoritet, men däremot gärna böjer sig för dessa fattiga änkors nöd.

*Angående
förhöjning af
pensions-
beloppen från
folkskollädrarnes
änke- och
pupillkassa.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 15 af sitt utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, såvidt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 36;

Nej — 56.

Punkterna 16—18.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20—39.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående höjning af pensionerna åt förre afdelningsingenjörerna C. G. Forselius, O. T. W. Stanzén och A. H. Grundström samt materialförvaltaren L. A. V. Berg.

Punkten 40.

Uti en till Riksdagen den 4 april 1907 aflåten proposition (n:o 138) hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver civilärenden för samma dag föreslagit, att de pensioner å allmänna indragningsstaten, som beviljats förre afdelningsingenjörerna vid statens järnvägsbyggnader *Carl Gustaf Forselius* till belopp af 1,500 kronor, *Oscar Theobald Wilhelm Stanzén* till belopp af 1,200 kronor och *Axel Henry Grundström* till belopp af 1,200 kronor samt materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader *Lars Axel Victor Berg* till belopp af 800 kronor, måtte höjas för Forselius, Stanzén och Grundström till 2,400 kronor samt för Berg till 2,100 kronor att utgå under deras återstående lifstid för enhvar af dem från och med månaden näst efter den, under hvilken han erhöle entledigande från sin anställning, beträffande Forselius, Stanzén och Grundström vid statens trafikerade järnvägar, samt i fråga om Berg vid statens järnvägsbyggnader, dock med villkor att, därest någon af dem framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, pensionsbeloppet skulle för den tid, anställningen varade, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att de pensioner å allmänna indragningsstaten, som beviljats förre afdelningsingenjörerna vid statens järnvägsbyggnader *Carl Gustaf Forselius* till belopp af 1,500 kronor, *Oscar Theobald Wilhelm Stanzén* till belopp af 1,200 kronor och *Axel Henry Grundström* till belopp af 1,200 kronor samt materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader *Lars Axel Victor Berg* till belopp af 800 kronor, må höjas för Forselius, Stanzén och Grundström till 2,400 kronor samt för Berg till 1,800 kronor att utgå under deras återstående lifstid för enhvar af dem från och med månaden näst efter den, under hvilken han erhåller entledigande från sin anställning, beträffande Forselius, Stanzén och Grundström vid statens trafikerade järnvägar, samt i fråga om Berg vid statens järnvägsbyggnader, dock med villkor, att, därest någon af dem framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, pensionsbeloppet skall för den tid, anställningen varar, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen eller, om denna uppgår till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

Herr Enhörning: Jag vågar i denna punkt taga kammarens tid några ögonblick i anspråk.

År 1893 hemställde kungl. järnvägsstyrelsen, att de afgående afdelningsingenjörerna Forselius, Stanzén och Grundström skulle erhålla pension uppgående till två tredjedelar af deras dåvarande

löner. Forselius hade då uppnått 59 lefnads- och 35 tjänsteår och efter beräkning af lön uppgående till 6,000 kronor skulle hans pension enligt kungl. järnvägsstyrelsens hemställan blifva 4,000 kronor. För Stanzén med sina uppnådda 50 lefnads- och 27 tjänsteår och med en lön, uppgående till 5,400 kronor, skulle pensionen blifva 3,200 kronor; och hvad Grundström beträffar skulle pensionen med hänsyn tagen därtill, att han hade att åberopa sig på 59 lefnads- och 23 tjänsteår och med hänsyn till den lön, han uppburit, uppgå till 2,500 kronor. Statskontoret, till hvilket denna fråga remitterades, hemställde emellertid att lönerna skulle utgå med respektive 3,000, 2,400 och 2,400 kronor. I skrifvelse i maj månad år 1894 angaf Riksdagen emellertid, att pensionerna borde utgå med respektive 1,500, 1,200 och 1,200 kronor. Detta var i sanning ett mycket hårdt utslag för statens gamla trotjänare, med hänsyn till att dessa personer haft dryga omkostnader för sin utbildning och att de för framdragande af järnvägar i synnerhet i Norrland fått utstå ett svårt och försakelsefullt lif. Emellertid gjorde Riksdagen ändring häri 1895. Riksdagen medgaf då nämligen att pension finge utgå, äfven om personerna erhöles aflönning i statstjänst, dock ej till högre belopp för lön och pension tillsammans än dubbla beloppet af beviljad pension. Då det var svårt för så pass ålderstigna personer att efter ett så ansträngande arbetslif erhålla befattningar i enskild tjänst, bereddades de anställning i järnvägsstyrelsens kontrollkontor, hvarest lönen på extra stat för hvar och en af de tre uppgick till 2,400 kronor. Då denna lön icke räckte till för deras lefnadsbehof, måste de genom öfvertidsarbete bereda sig inkomster, och på detta sätt hafva Stanzén och Grundström skaffat sig respektive 1,000 och 700 kronor om året i extra inkomster. Forselius åter, hvars medtagna krafter icke tillät ett forceradt arbete, uppbar den honom tillerkända pension 600 kronor. Sålunda erhöles denne 600 kronor i pension och 2,400 kronor i lön eller sammanlagt 3,000 kronor eller den af Riksdagen 1895 medgifna inkomst af sammanlagda lönen för statstjänst och pension. Därigenom att dessa herrar icke hafva begagnat sig af den pension, som Riksdagen år 1894 medgifvit dem, utan i stället sökt sig annan sysselsättning, som de delvis hafva erhållit i statens tjänst, har staten sålunda därpå gjort en ganska stor inbesparing och denna besparing belöper sig till nära 40,000 kronor. Då personerna i fråga nu uppnått Forselius 71 lefnads- och 47 tjänsteår, Stanzén 62 lefnads- och 39 tjänsteår samt Grundström 71 lefnads- och 35 tjänsteår, och då de vid denna framskridna ålder ej kunna hafva förhoppning att erhålla annan inkomstgifvande sysselsättning, äro de vid sin afgang hänvisade uteslutande till sina pensioner. Kungl. järnvägsstyrelsen har emellertid nu i år föreslagit, att pensionerna för dessa herrar måtte höjas till respektive 3,000 kronor för Forselius och 2,400 kronor för hvardera af Stanzén

Angående höjning af pensionerna af förra afdelningens ingenjörerna C. G. Forselius, O. T. W. Stanzén och A. H. Grundström samt materialförvaltaren L. A. V. Berg.
(Forts.)

Angående höjning af pensionerna åt förre afdelningsingenjörerna C. O. Forselius, O. T. W. Stanzén och A. H. Grundström samt materialförvaltaren L. A. V. Berg.
(Forts.)

och Grundström och statskontoret har icke haft någonting att anmärka mot denna hemställan från kungl. järnvägsstyrelsens sida. Men den kungl. propositionen har emellertid dragit ett streck öfver järnvägsstyrelsens hemställan och placerat alla dessa herrar på samma fot, det vill säga, att deras pensioner skulle utgå hvar och en med 2,400 kronor. Nedsättningen af Forselius' pension från det af järnvägsstyrelsen föreslagna beloppet 3,000 kronor till 2,400 kronor motiveras af herr statsrådet därmed, att Forselius alltsedan år 1894 icke haft större inkomst än 2,400 kronor och att det icke synes lämpligt eller af behovvet påkalladt, att han nu vid 72 års ålder tillerkännes en högre pension än 2,400 kronor. Forselius har emellertid, såsom jag här har nämnt, tills dato — hvilket herr statsrådet erkänt — haft dels en lön af 2,400 kronor och dels pension med 600 kronor; sålunda sammanlagdt 3,000 kronor. Då nu järnvägsstyrelsen emellertid så långt tillbaka i tiden som år 1893 ansett, att Forselius borde hafva en pension af 4,000 kronor, vill jag nu hemställa att dennes pension nu måtte höjas till 3,000 kronor eller det belopp, som järnvägsstyrelsen har föreslagit.

Såsom en jämförelse kan jag nämna, att då före detta stationsingenjören kaptenen Waldenström år 1882 afgick vid 54 års ålder och med 31 tjänsteår, och med en lön uppgående till 6,000 kronor erhöll han hälften af sin lön i pension eller 3,000 kronor. Att det är skillnad i penningvärdet då och nu behöfver jag sannernligen icke tala om för herrarna, och vågar jag således, herr grefve och talman, yrka att herr Forselius' pension måtte utgå med det belopp, som järnvägsstyrelsen föreslagit eller 3,000 kronor.

Friherre Palmstierna: Den siste värde talarens yrkande, att Forselius skulle erhålla en pension af 3,000 kronor, torde icke kunna upptagas, då det öfverskrider hvad Kungl. Maj:t föreslagit och icke någon motion i denna fråga föreligger, hvarför jag endast får hemställa om bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Enhörning* att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att den pension å allmänna indragningstaten, som beviljats förre afdelningsingenjören vid statens järnvägsbyggnader Carl Gustaf Forselius, höjdes till 3,000 kronor.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 41—52.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen uti punkten 31 under denna hufvudtitel föreslagit, att vaktmästaren vid tekniska högskolans kemiska laboratorium *Carl August Carlsson* måtte från och med månaden näst efter den, hvari han blefve entledigad från sin vaktmästarsyssla, dock icke tidigare än från och med den 1 januari 1908, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 750 kronor årligen.

*Angående
pension för
vaktmästaren
C. A. Carlsson.*

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda framställning, att vaktmästaren vid tekniska högskolans kemiska laboratorium *Carl August Carlsson* finge från och med månaden näst efter den, hvari han blefve entledigad från sin vaktmästarsyssla, dock icke tidigare än från och med den 1 januari 1908, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 600 kronor årligen.

Herr Åkerman: Herr grefve och talman, mina herrar! I en underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t har styrelsen för tekniska högskolan hemställt, att då vaktmästaren *Carlsson* uppnått 70 års ålder och under sin långa tjänstetid af 42 år icke allenast med sällspord redlighet och nit skött sina åligganden utan därjämte ådagalagt den särskilda skicklighet i de till tjänsten hörande göromål, som i fråga om en vaktmästarbefattning vid en vetenskaplig institution af ifrågavarande art vore af största betydelse och då han på grund af sin stränga tjänstgöring vid laboratoriet icke i nämnvärd grad kunnat bereda sig extra förtjänster, honom måtte tillerkännas samma belopp af 850 kronor i pension, som han haft i lön såsom vaktmästare vid kungl. tekniska högskolan. Efter remiss till statskontoret har detta ämbetsverk nedsatt den till 850 kronor föreslagna pensionen till 750 kronor. Men det framgår af statskontorets resonnemang, att denna nedsättning berott därpå, att man uppskattat hans aflöning till endast 1,000 kronor. Således om *Carlssons* aflöning varit 1,100 kronor, skulle däremot enligt statskontorets resonnemang hans pension bort föreslås till 800 kronor. Att man med afseende å lönen kommit så lågt som till 1,000 kronor, beror åter därpå, att man uppskattat den *Carlsson* i egenskap af vaktmästare tillkommande förmånen af fri bostad till endast 150 kronor. Nu tviflar jag emellertid på, att åtminstone under närvarande tider man skulle få en sådan bostad ens för 250 kronor. Men om denna bostadsförmån värderats till sistnämnda belopp, hade hans lön kunnat uppskattas till 1,100 kronor och således bort berättiga honom till 800 kronor i pension. Emellertid har Kungl. Maj:t följt statskontorets hemställan och i detta afseende i sin proposition begärt 750 kr. Det kan under sådant förhål-

Angående
pension åt
vaktmästaren
C. A. Carlsson.
(Forts.)

lande naturligtvis icke falla mig in att nu ifrågasätta mer än hvad Kungl. Maj:t begärt, men jag anser mig däremot böra hålla på, att han får det af Kungl. Maj:t åskade beloppet eller 750 kronor. Utskottet grundar sin nedsättning af pensionen till endast 600 kronor på de skäl, som i nyss föredragna punkt anförts i fråga om vaktmästaren Pettersson, nämligen att utskottet vid jämförelse mellan de af Kungl. Maj:t ifrågasatta och åt vaktmästare vid statens verk och inrättningar under i hufvudsak liknande förhållanden från allmänna indragningsstaten tilldelade pensions belopp funnit 600 kronor vara det högsta belopp, som blifvit dylika vaktmästare tillerkändt. Jag anser emellertid denna jämförelse vara mycket haltande, och jag är fullt öfvertygad att, om statsutskottets ledamöter hade haft den kännedom om krafven på en laboratorievaktmästare vid tekniska högskolan som jag, de icke skulle hafva sagt, att Carlsson vore att jämföra med de af dem åberopade vaktmästare Carlssons befattning är mycket kräfvande och herrarne hafva hört de vitsord, som styrelsen för tekniska högskolan gifvit honom, nämligen att han »med sällspord redlighet och nit skött sina åligganden» och »därjämte under 42 tjänstår med särskild skicklighet fullgjort sina skyldigheter». I fråga om vaktmästare har jag så pass erfarenhet, att jag vet, huru väsentligt olika kraf kunna ställas på dylika personer, och jag kan med lugn säga, att ifrågavarande vaktmästareplats kräfver långt mer än händelsen är med vanliga vaktmästarejänster.

När Carlsson nu uppnått 70 lefnadsår och kan åberopa sig på 42 tjänstår, under hvilka han såsom af ofvan anförda vitsord framgår, på ett utmärkt sätt skött sin plats, så anser jag mig, trots det att utskottet varit enhälligt, dock våga hemställa om bifall till den i kungl. propositionen föreslagna pensionen af 750 kronor.

Friherre Falkenberg: I denna fråga kommer man fram med nya principer. Carlsson är icke berättigad till pension och har icke bidragit till sin pensionering. Det högsta belopp, som en till pension berättigad vaktmästare, som bidragit till sin pensionering, kan erhålla, är 800 kronor. Statskontoret har för Carlsson föreslagit i pension 750 kronor, men statsutskottet har på den grund, att ända tills i fjol ej beviljats någon dylik pension öfver 500 kronor, hvilken princip i fjol ändrats på det sätt, att beloppet höjts till 600 kronor från 500 kronor, föreslagit, att ifrågavarande pension skulle utgå med 600 kronor. Det är visserligen sant som den föregående talaren sagt, att nämnda vaktmästareplats kräfver mer omtanke än andra, men det är dock en vaktmästareplats och måste från statsutskottets sida bedömas såsom sådan. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Montgomery: Jag vill påpeka, att en vaktmästare i

tekniska högskolan icke har tillfälle att om eftermiddagarna skaffa sig extra inkomst som vaktmästarne i allmänhet i ämbetsverken, därför att han äfven vid denna tid har sysselsättning, som binder honom vid platsen. Därför har man sålunda strängare fordringar på honom i allmänhet, och till följd däraf har han svårare att skaffa sig inkomster. Det öfverensstämmer således icke med verkligheten, då man jämför honom med öfriga vaktmästare. Med anledning däraf hemställer jag om bifall till det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, 750 kronor.

*Angående
pension åt
vaktmästaren
C. A. Carlsson.
(Forts.)*

Herr Magnuson: Med den auktoritet, som generaldirektör Åkerman otvifvelaktigt äger både såsom för detta lärare vid tekniska högskolan och som nuvarande styrelseledamot vid samma högskola är att hoppas, att kammaren måtte behjerta hans framställning.

För egen del vill jag framhålla, att då jag för 34 år sedan genomgick tekniska högskolan, lärde jag känna vaktmästaren Carlsson som en i allo dugande man, stående vida öfver hvad man på den platsen kunde hafva rätt att fordra. Hans förhållande till eleverna, prägladt af den allra största tjänstaktighet och beredvillighet att vid laborationerna tillhandagå dem med både råd och dåd, har gjort, att generation efter generation af elever med tacksamhet och erkänsla skall minnas honom. Och jag är öfvertygad om, att om alla dessa till mer än ett fyratiotal generationer af från tekniska högskolan utgångna elever kunde här i dag få tillfälle att i den föreliggande frågan tillkännagifva sin mening, så skulle de alla med en mun vördsamt, men utan tvekan tillropa kammaren: gif Carlsson hvad han begärt och tekniska högskolan tillstyrkt, nämligen den kontanta lönen 850 kronor som pension.

Då jag emellertid icke vågar tro, att kammaren skall anse sig kunna bevilja mera än hvad Kungl. Maj:t tillstyrkt, så anhåller jag härmed att till kammaren få rikta en varmhjärtad bön att åtminstone bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Jag kan försäkra kammaren, att Carlsson ingalunda är att jämställa med en vanlig vaktmästare. Den särskilda och framstående skicklighet, han ådagalagt vid skötandet af sin befattning vid högskolans kemiska laboratorium, har ännu intill den dag, som i dag är, tillvunnit honom lika stort erkännande både af lärare och elever.

Jag ber enträget och varmt, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Palmstierna: Jag får upprepa det af friherre Falkenberg framställda yrkandet om bifall till utskottets förslag. Beträffande de synnerligen vackra vitsord denne vaktmästare vid tekniska högskolan Carlsson fått, är det tydligt, att

Angående
pension åt
vaktmästaren
C. A. Carlsson.
(Forts.)

de äro alla fullt berättigade. Men om man ser på en stor del af de vaktmästare, för hvilka pension i riksdagen begäres, så äro vitsorden om dem ungefär lika som för denne vaktmästare. Dessa vaktmästare äro nämligen icke berättigade till pension, och då föreslås de icke till erhållande af pension, förrän de uppnått en hög ålder och hafva utmärkta vitsord.

Det säges, att på den vaktmästarebefattning, som Carlsson innehar, äro ställda högre fordringar än på andra vaktmästarebefattningar. Man har emellertid flera vaktmästare, som detta är förhållandet med och som varit på samma gång t. ex. maskinister, och som fått göra en hel del saker vida utöfver vanliga vaktmästaresysslor. Här har nyss varit före frågan om pension åt en vaktmästare vid ett folkskoleseminarium, och i nästa punkt föreslås pension åt en vaktmästare vid ett allmänt läroverk o. s. v. Alla hafva mycket goda vitsord, och på mycket goda skäl har pension för dem föreslagits. Jag tror emellertid icke, att Carlsson från Riksdagens synpunkt står i någon annan ställning än dessa öfriga vaktmästare, som icke varit berättigade till pension utan Riksdagens särskilda medgifvande.

En talare sade, att Carlsson af sin tjänst var upptagen äfven på eftermiddagarna och icke kunde ha det tillfälle till extra förtjänst, som åtskilliga vaktmästare i ämbetsverken vanligen kunna bereda sig. Det är naturligtvis mycket riktigt, men det är precis på samma sätt med alla dessa vaktmästare, som finnas vid seminarier, skolor o. d. Det är icke något skäl att åberopa i detta fall.

Herr Carlberg: På grund af de af föregående talare anförda skäl anhåller äfven jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad, och förklara herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Palmstierna* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 53 af sitt utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, såvidt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Angående pension åt vaktmästaren C. A. Carlsson.
(Forts.)

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 55.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Punkten 54.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 55.

Uti en den 22 mars 1907 aflåten proposition (n:o 112) hade, under åberopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver ecklesiastik-ärenden för samma dag, Kungl. Maj:t föreslagit, att kamreraren vid universitet i Lund *Oscar Gerhard Regnell* måtte, utöfver honom vid afskedstagandet författningsenligt tillkommande pension af 2,400 kronor årligen, under sin återstående lifstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggspension af 800 kronor årligen från och med månaden näst efter den, hvori han erhöle afsked från nämnda kamrerartjänst.

Angående tilläggspension för akademiekamreraren O. G. Regnell.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen medgäfvade att kamreraren vid universitetet i Lund *Oscar Gerhard Regnell* finge utöfver honom vid afskedstagandet författningsenligt tillkommande pension af 2,400 kronor årligen, under sin återstående lifstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggspension af 600 kronor årligen från och med månaden näst efter den, hvori han erhöle afsked från nämnda kamrerartjänst.

Herr Clason: Jag anhåller att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Som kammaren behagade finna af den af departementschefen åberopade motiveringen, gäller det här en person, som i öfver 50 år varit i statens tjänst, i öfver 42 år bestridt kamrerarbefattningen vid Lunds universitet, från hvilken det är fråga om att han nu skall taga afsked, däraf öfver 40 år som ordinarie innehafvare af densamma, samt tillika från denna tjänstgöringstid åtnjuta de allra amplaste vitsord af vederbörande myndigheter — jag hänvisar till yttranden i motiveringen. Han har nu anhållit, att vid hans afskedstagande en pension måtte beredas

Angående till-
läggspension
för akademie-
kamreraren
O. G. Regnéll.

(Forts.)

honom till belopp af 3,200 kronor, och vederbörande myndigheter hafva också tillstyrkt samma belopp med undantag af statskontoret, som vill nedsätta det till 3,000 kronor, en summa, vid hvilken sedermera utskottet stannat. För det högre beloppet har emellertid af öfriga myndigheter och däribland äfven af Kungl. Maj:t anförts ett skäl, som synes mig böra vara afgörande, nämligen det att motsvarande befattningsinnehafvare vid Uppsala universitet, därvarande akademikamrerare, är tillerkänd ett pensionsbelopp af 3,200 kronor, och något giltigt skäl hvarför hans kollega vid Lunds universitet skulle erhålla en pension, som är 200 kronor mindre, torde enligt min tanke vara svårt att uppvisa.

Nu har statskontoret framhållit, att Regnélls lön vore lägre än hans kollegas i Uppsala. Det kan så till vida vara riktigt, som hans *kontanta* löneförmåner uppgå till 3,750 kronor, under det motsvarande belopp i Uppsala är 4,000 kronor. Det är emellertid ett förhållande, som på olika håll alltid betraktats såsom en oegentlighet och som Kungl. Maj:t i en proposition till innevarande års Riksdag, hvars behandling för öfrigt af statsutskottet blifvit uppskjuten, beträffande Regnéll velat afhjälpa. När man sålunda velat upphäfva olikheten i aflöningen, så borde det göras äfven hvad pensionsbeloppet beträffar, så mycket hellre som intet giltigt skäl kan framföras. hvarför kamreraren i Lund skall vara sämre aflönad än kamreraren i Uppsala; ty äfven om man vill säga, att penningeförvaltningen i Lund skulle vara mindre omfattande än i Uppsala, uppväges detta mer än nog däraf, att i Uppsala finnes utom akademikamreraren en på ordinarie stat uppförd akademibokhållare, under det att akademikamreraren i Lund icke äger biträde af någon sådan ämbetsbroder.

Det är också en annan omständighet, som synes mig böra inverka. Det är ju vanligen så, att pensionen skall motsvara de löneförmåner med undantag af tjänstgöringspenningarna, som en tjänstinnehafvare har. Hvad akademikamreraren Regnéll beträffar, så har nu, såsom nämnts, hans kontanta lön utgjort 3,750 kronor, däraf 750 kronor varit tjänstgöringspenningar, hvadan sålunda återstår ett belopp af 3,000 kronor, eller samma summa. hvartill statskontoret kommit. Men utom denna kontanta lön åtnjuta Regnéll jämväl, så länge han står i tjänst, afkastningen af en åkerlott, som för närvarande uppgår till omkring 460 kronor. Han har sålunda, oberoende af tjänstgöringspenningarna, för närvarande cirka 3,460 kronor; det beloppet får han behålla, äfven om han tager ständigt tjänstledighet och han är icke skyldig att taga afsked. Då synes mig det orimligt att begära, att han skulle taga afsked med en pension af blott 3,000 kronor och sålunda erhålla vida mindre, än om han får ständigt tjänstledighet. På grund häraf anhåller jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Palmstierna: Här ha åter igen olika frågor kommit på tal. Den ena är den fråga, som förre talaren först nämnde, nämligen en jämförelse mellan aflöningsförhållandena beträffande akademiskamrerarebefattningarna vid Uppsala och Lunds universitet. Det är ju egentligen en fråga, som icke hör hit, utan frågan är, hvilken lön kamreraren Regnéll har. Om akademiskamreraren i Uppsala har mer eller mindre än akademiskamreraren i Lund är en fråga, som icke hör hit, och hvarför han har mera i Uppsala är en sak, som jag icke har reda på. Om det är därför, att han har akademihemmannen att tillse, vet jag ej. Att man från Lund naturligtvis säger, att akademiskamrerarna i Lund och Uppsala böra hafva lika mycket, det är naturligt.

Om man emellertid talar om denna akademiskamrerare Regnéll — och alldeles oafsedt hans förtjänster, som icke egentligen heller höra hit — så har han 3,750 kronor i lön, d. v. s. han hade 3,000 kronor och fick 1892 sålunda för femton år sedan, ytterligare 750 kronor som ett personligt lönetillägg. När han sålunda år 1892 fick ett personligt lönetillägg, och Kungl. Maj:t icke förrän år 1907 hemställt, att akademiskamrerarna i Uppsala och Lund skola med afseende på aflöningsförmåner vara lika, kan man ju låta Uppsala vara i fred. Af dessa 3,750 kronor har han 2,400 kronor i verklig lön, och sedan räknas åter 600 kronor såsom hans lönetillägg. Det är i öfverstämmelse med statskontorets utlåtande som utskottet föreslagit, att han skall få 2,400 kronor + 600 kronor i pension.

Sedan har man frågan om ängslotten. Om denna säga myndigheterna därnere i Lund, som bäst äro ägnade att försvara Regnéll, att därtill kan man icke taga hänsyn i fråga om pensionsbestämmande för honom.

Nu säges, att om Kungl. Maj:t år 1907 föreslagit, att akademiskamrerarne i Uppsala och Lund år 1908 skola blifva likställda och att sålunda akademiskamreraren i Lund då får en högre lön, så bör han äfven nu få tillgodoräkna sig de 200 kronor, som han nästa år erhåller mer i lön. Här har emellertid förut talts om den principen, att oafsedt om en person redan fått pension, skall hans pension ökas. Här är åter en annan princip, som framhålles. Om en tjänstinnehafvare framdeles blir berättigad till högre lön, så skall det dessförinnan räknas honom till godo för erhållande af en högre pension. Det har statsutskottet lika litet som statskontoret kunnat vara med om. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Clason: Jag ber att få svara endast ett par ord på hvad den ärade talaren på jönköpingsbanken anförde.

Han sade, att hänsyn icke skulle tagas till åkerslotten eller till afkastningen af densamma. Ur rent praktisk synpunkt tror jag dock, att man därtill måste taga ganska mycken hänsyn. Ty

*Angående till-
läggspension
för akademie-
kamreraren
O. G. Regnéll.*
(Forts.)

Angående till-
läggspension
för akademie-
kamreraren
O. G. Regnell.
(Forts.)

saken ställer sig naturligtvis så, att om en person med 3,460 kronor i lön förklarar sig villig afgå med 3,200 kronor i pension eller den pension, som andra befattningsinnehafvare i hans ställning erhålla, är det naturligtvis därför icke gifvet, att han är villig afgå med lägre pension.

Såvidt jag förstår, kan statsutskottet icke heller undgå att taga ståndpunkt till frågan om likställighet med akademiekamreraren i Uppsala, ty Kungl. Maj:t har framlagt proposition till Riksdagen rörande denna sak. Och om mannen sitter kvar, måste någon lön bestämmas för honom äfven för 1908; utskottet kommer således i alla händelser att stå inför denna fråga, och jag menar, att krafvet på likställighet då med fog måste komma fram. Det är ju så, att universitetet i Lund i flera hänseenden icke är så rikt utrustadt som det i Uppsala; det är ju beroende på flera olika förhållanden, ehuru man väl kan säga, att, då det gäller en kulturell utpost i en gränsprovins, motiv kunde finnas för att stärka densamma så mycket som möjligt. Men att upprätthålla olikställighet äfven i fråga om en plats, som är af alldeles enartad beskaffenhet vid det ena universitetet och vid det andra, är dock något, som synes mig icke vara billigt, och jag vidhåller därför mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställen, så vidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 56—63.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 64.

I statsverksproposition under punkten 37 af förevarande hufvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit, att för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap, i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1905 års lagtima Riksdag bestämda grunder, måtte å extra stat för år 1908 anvisas ett förslagsanslag å 50,000 kronor, att tilldelas Vadstena krigsmanshuskassa.

I samband med nämnda punkt hade utskottet förehaft till behandling en inom Andra Kammaren af herr *C. F. Vahlquist* väckt motion (n:o 79), däruti hemställets, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till

förbättrad pensionering af såväl hädanefter afgående pensionsberättigadt som ock redan pensionerad indelt manskap vid armén.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt

a) att Riksdagen måtte, för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap, i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1905 års lagtima Riksdag bestämda grunder, å extra stat för år 1908 anvisa ett förslagsanslag å 50,000 kronor att tilldelas Vadstena krigsmanshuskassa; samt

b) att herr Vahlquists ofvannämnda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid mom. b) af förevarande punkt hade reservation afgifvits af herr *J. T. Larsson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte, med bifall till herr Vahlquists motion, besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förbättrad pensionering af såväl hädanefter afgående pensionsberättigadt som ock redan pensionerad indelt manskap vid armén.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Friherre Beck-Friis, Johan: Herr grefve och talman, mina herrar! Det måste medgifvas, att pensionsvillkoren för indelt manskap af armén äro synnerligen otillfredsställande. För dem, som afskedades före den 1 januari 1901, utgår i regel ett pensionsbelopp intill 72 års ålder af endast 24 kronor årligen, och för dem, som afskedades efter denna tidpunkt 36 kronor årligen. En hel del af dem, som före 1901 erhöilo afsked, upp-bära emellertid endast 15 kronor i pension. Från och med 72 års ålder t. o. m. en ålder af 80 år utgör pensionen 48 kronor samt från och med 80:de lefnadsåret 72 kronor. Dessutom tillkomma mindre till-läggspensioner för sådant manskap, som varit befördradt. Statsut-skottet har förklarat sig icke sakna medkänsla för saken, men af-styrker likväl den skrifvelse, som genom motion i Andra Kam-maren blifvit föreslagen.

Utskottet redogör för de kassor, från hvilka dessa pensioner utgå, hvaraf man ser, att under sista 5-årsperioden Vadstena krigsmanshusfond minskats med 35,000 kronor, under det att in-validfonden ökats med ett par 100,000 kronor. Sedan har ut-skottet äfven lämnat redogörelse för bevaringsmanskapets invalid-och pensionsfond, hvilken dock icke får tagas i anspråk för detta ändamål. Emellertid synes det att, äfven om ungefärliga afkast-

*Om förbättrad
pensionering
af afskedadt
krigsmanskap.*

Om förbättrad
pensionering
af afskedadt
krigsmanskap.

(Forts.)

ningen af dessa fonder åtgått, äro de dock icke fullständigt utnyttjade, eftersom de kunnat tillväxa. Jag tror icke det direkt varit motionärens afsikt att fonderna skulle lämna medel till pensionernas ökning, utan torde nog motionären hafva tänkt sig att, om man verkligen finner högre understöd här vara af nöden, medel skulle beredas genom statsanslag. Tänker man sig denna sak, är det naturligtvis af vikt att veta, huru mycket det här är fråga om. Antager man — såsom här en ledamot i kammaren i går sade till mig — att pensionstagarne antal skulle gå till 12 à 13,000 man, och att de alla skola få ökad pension, så blefve det ett stort belopp. Så många, som här antagits, blefve det dock icke, af det skäl att det indelta manskapet numera på grund af den nya arméorganisationen afskedas vid unga år, redan med 20 tjänste- och 45 lefnadsår, då de erhålla en liten pension. Det är dock väl icke meningen att lämna dessa karlar, som äro fullt arbetsföra, ökad pension, utan skulle den utredning, som föreslås, visa, huru många gamla indelta soldater, som kommit till den ålder, att de icke kunna bidraga till sitt uppehälle, och därför äro i behof af understöd, samt huru stora belopp vore erforderliga för att gifva dem sådan tillökning i deras pension, att de något så när finge en skaplig bergning. Jag tror således att den utredning, som i motionen är begärd, har många och talande skäl för sig, och på denna grund, herr grefve och talman, yrkar jag bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Nyström, Carl: Jag skulle försöka säga några ord till förmån för herr Vahlquists motion, rörande förbättrade pensionsvillkor för dessa indelte soldater.

Hvar och en torde påminna sig, huru populära dessa soldater alltid varit, huru man firade dem i tal och skrift, på vers och prosa. Jag tror fullkomligt, att de förtjänade alla dessa vackra ord, men man lefver icke af sådant allenast, helst på gamla dagar och helst nu, sedan vi fått dyrare tider. Då det tyckes vara mycket svårt för dessa sålunda besjungna att draga sig fram, och de verkligen tyckas lida nöd, är väl också i sin ordning, att man kommer dem till hjälp. Statsutskottet har förklarat sig hafva medkänsla för saken; detta är ju godt och väl, men hur skall hjälpen åstadkommas? Såsom saken nu står, och eftersom statsutskottet icke kunnat påvisa några tillgångar, kan det ske på två sätt, antingen så, att man upphjälper och förbättrar *konsten att svälta* — men det är nog litet svårt; det kan icke en gång statsutskottet, som annars kan allting — eller också genom att anskaffa mera pengar, och det kan statsutskottet, i synnerhet som det slipper att sjelf anskaffa medel, utan dessa skola upplånas. Så att detta synes lätt nog. I afseende å behofvet har endast yrkats utredning genom Kungl. Maj:t, och detta tycker jag det goda ändamålet förtjänar. Man har framhållit för öfrigt, att

när alla dessa gamla knektar dött, komma här ifrågavarande fonder att återgå till statsverket, som därigenom skulle ersättas de utgifter det haft, för att nödtorftligen hjälpa dem fram under lifvet. Under nuvarande förhållanden kan jag dock icke yrka bifall till herr Vahlquists förslag, men har velat framhålla dessa synpunkter, på det att ärendet i Riksdagen måtte erhålla bästa tänkbara lösning.

Herr Ewerlöf: Då jag i allt väsentligt instämmer med friherre Beck-Friis, kan jag inskränka mig till att yrka bifall till skrifvelseförslaget.

Herr Ericsson: Jag vågar försäkra herrarna, att ingen kan hysa lifvigare medkänsla för den indelta stammens gamla medlemmar än jag gör, och jag skulle innerligt gärna sett, att det syfte hvartill motionären, herr Vahlquist sträfvar, kunnat realiseras. Mina kamrater i statsutskottet veta, att jag sökt så långt möjligt varit verka i denna riktning genom att utreda, hvarifrån penningar skulle tagas, ty för min del kunde jag från början icke vara med om att bereda medel genom direkt statsanslag. Då hade vi kommit in å en princip, som visserligen af kammaren i dag tycks hafva godkänts, d. v. s. att gamla pensionsstater genom statsanslag kunna förbättras och ändras, en princip, som jag i likhet med de flesta af statsutskottets öfriga medlemmar ansåg i hög grad betänklig. Det återstod då intet annat än att utreda, huruvida af tillgängliga fonder medel kunde tagas till förbättring af de gamla indelta soldaternas pensionering. Att den behöfde förbättras, att detta var önskligt, tror jag alla, såsom nyss nämndes, voro eniga om. Enligt hvad redan blifvit uppläst, förekommer på sidan 199 en redogörelse, af hvilken framgår, att Vadstena krigsmanshusfond icke ökats, utan gått ned. Däremot har invalidhusfonden stigit något under årens lopp, hvarjämte beväringmanskapets invalid- och pensionsfond betydligt gått upp, hufvudsakligen därigenom att bötesmedel för underlåten inställelse vid beväringmönstringar och för bristande leveranser till kronan tillförts denna fond. Men, mina herrar, dessa fonder äro afsedda att understödja värnpliktige, som under tjänsten ådragit sig skada och framför allt, vid krigstillfällen, att bereda pension åt blesserade krigsmän, särskildt af beväringen. Genom en af Kungl. Maj:t och Riksdagen antagen lag är stadgadt, att medel från ifrågavarande fond böra afses för detta ändamål, och vid sådant förhållande har jag, trots det intresse jag hyser för saken, icke funnit möjligt att anvisa medel härvidlag; då jag vidare icke kunde vara med om att begära direkt statsanslag, af skäl, som jag nyss anförde, återstod för mig icke annat än att förena mig om det beslut, som fattades först på afdel-

Om förbättrad pensionering af afskedadt krigsmanskap.

(Forts.)

*Om förbättrad
pensionering
af afskedadt
krigsmanskap.*

(Forts.)

ningen och sedan af utskottet, och hvartill jag, ehuru med ledsnad, yrkar bifall.

Herr von Baumgarten: Då denna kammare städse hållit på indelningsverket, hvilket hos kammaren haft sitt bästa stöd, böra vi, när det nu snart upphör att existera, icke glömma att lämna dessa gamla pensionstagare ett verksamt understöd, då de lämna tjänsten tidigare än de äro skyldiga att göra. Jag skulle glömma min plikt mot den armé, som jag tillhört under mer än 30 år, om jag icke gjorde hvad i min förmåga står för att förbättra dessa gamla soldaters ställning, hvarför jag, herr grefve och talman, yrkar bifall till skrifvelseförslaget.

Friherre Beck-Friis, Johan: Just med anledning af att dessa indelta soldaters anställning i armén nu kommer att så småningom upphöra, skulle man kunna tänka sig, att saken ordnades på något sådant sätt, att de finge bättre pensionsvillkor. Man kan redan nu beräkna, huru många dylika soldater komma att få pension från Vadstena krigsmanshuskassa, och det vore således icke farligt att gifva sig in på denna undersökning.

Major Ericsson sade, att ingen kunde hysa mer intresse än han för att desse afskedade krigsmän måtte hjälpas, men inom afdelningen och i statsutskottet har man icke vetat, huru hjälpen skulle åstadkommas; därför tycker jag, att major Ericsson och utskottsledamöterna i första hand borde gå med på skrifvelsen samt öfverlämna frågan till Kungl. Maj:t, hvarigenom saken kanske kunde afhjälpas.

Friherre Palmstierna: Saken skulle öfverlämnas till Kungl. Maj:t och Riksdagen därigenom få veta, huru det indelta afskedade manskapet skall hjälpas. Det kan ju icke hjälpas på mer än ett sätt, och därtill behöfves penningar. Jag föreställer mig att, när man aflåter en skrifvelse, bör man veta, hvad man vill, och sedan stå för skrifvelsen. Således, när saken fått sin utredning, blir det Riksdagens sak att anslå tillräckliga medel för ifrågavarande ändamål. Att sådana icke kunna tagas från Vadstena krigsmanshuskassa, har statsutskottet visat.

Hvad antalet af dessa pensionstagare angår, är det nu 12,500 och det ökas årligen. Statsutskottet har en fullständig lista, utvisande huru de år för år komma att ökas; man skulle kunna tänka sig, att minskning snart bör inträda, men ännu så länge fortfar ökningen. Därtill kommer, att efter 1912, då en stor del af den indelta armén skall försvinna, man får pensionera en del, som ännu icke hunnit pensionsåldern, hvarvid nämnda kassa säkerligen kommer att tagas i anspråk, för att icke tala därom, att nu ifrågavarande kassor äro afsedda att i händelse af krig bekosta vården af sårade och sjuka. De få således icke gå åt under fred. Vid en

höjning af dessa alltför små pensioner med 25 kr. till hvar och en af de 12,500 afskedade, hvilkas antal såsom sagt ständigt ökas, äro vi uppe i en summa af 300,000 kr. om året; med en höjning af 50 kr. i medeltal hade vi en årlig utgift af 600,000 kronor. Innan således Riksdagen skrifer till Kungl. Maj:t med anhållan, att han ville taga hand om saken, bör den hafva klart för sig om den är villig att anslå 3- à 600 tusen kronor om året för dessa personers pensionering. Det är ju ingen, som icke har känsla för dem, särskildt af oss för detta militärer, som i hög grad intressera oss för saken. Men å andra sidan torde man medgifva, att tjänstgöringen per år synnerligast för de äldre, 30 dagar — på sista tiden har det varit något mer — icke varit särdeles betungande. Skall man aflåta en skrivelse till Kungl. Maj:t bör man veta hvad man vill och kunna stå för densamma, och vi finge således i denna fråga vara beredda på att anslå 3-, 4-, 5- à 600 tusen kronor; i annat fall är det enligt min mening bättre att afstå från att skriva till Kungl. Maj:t.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström, Carl: Jag vågar i alla fall hemställa, om, sedan nu blifvit så ampelt erkändt, att behof finnes, och då herr Vahlquiets yrkande endast går ut på en utredning, huru man skall kunna möta dessa behof, det icke vore vår skyldighet att gå med på en sådan skrivelse, isynnerhet när statsutskottets försvarare bemött den saken med sådana påminnelser, som att man icke vet huru stor summa skulle behövas m. m. Nåväl, vårt yrkande är endast tillsvidare, att vi skola få klara papper på att här *kan* hjälpas, och *om* det kan hjälpas, så *skall* det hjälpas.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid ifrågavarande moment afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 64 mom. b) af sitt utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om förbättrad
pensionering
af afskedadt
krigsmanskap.
(Forts.)

Vinner nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den af herr J. T. Larsson vid punkten af gifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 55.

Nej — 38.

*Angående
beredande af
tillfälliga
understöd åt
afskedade
under-
officerare
och vederlikar
vid armén.*

Punkten 65.

Uti en den 19 april 1907 aflåten proposition (n:o 174) hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att å extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1908 uppföra ett förslagsanslag å 34,360 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor, att understöd ej måtte tilldelas annan än den, som styrkt sig vara i behöfvande omständigheter och före år 1902 erhållit afsked med pension från arméns pensionskassa eller, på grund af punkt 8 i kungl. cirkuläret den 22 juni 1877, från allmänna indragningsstaten, samt att i afseende å understödets belopp iakttoges, att för den, hvilkens pension och fyllnadspension icke uppginge till 200 kronor, understödet icke måtte tillsammans med pensionen och fyllnadspensionen öfverstiga 300 kronor, och att till annan pensionär understöd icke måtte utgå med högre belopp än 100 kronor eller tillsammans med pension och fyllnadspension öfverstiga 600 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr *C. H. P. af Burén* väckt motion (n:o 39), däri föreslagits, att Riksdagen behagade bevilja ett förslagsanslag af 32,000 kronor för 1907 att ställas till direktionens för arméns pensionskassa förfogande att användas till tilläggs pensioner för detta år å 100 kronor stycket till sådana f. d. underofficerare och vederlikar, som åtnjöte pensioner enligt gamla pensionsstaten.

Utskottet hade på angifna skäl hemställt, att Riksdagen, med afslag å herr af Buréns i ämnet väckta motion, måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att ett belopp af högst 3,000 kronor finge från det under riksstatens tionde hufvudtitel anvisade förslagsanslag för utbetalande af fyllnadspensioner m. m. utgå till utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor, att understöd ej finge tilldelas annan än den, som styrkte sig vara i behöfvande omständigheter och före kungl. cirkulärets angående pensionsreglering för armén den 22 juni 1877 trädande i kraft

tillträdt pension och fyllnadspension under 400 kronor, samt att berörda understöd icke finge, pension och fyllnadspension inberäknade, öfverstiga detta belopp.

Herr statsrådet Tingsten: Jag anhåller att i denna fråga få yttra några ord och därvid särskildt beröra de motiv, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts framställning i detta ämne.

Såsom synes här på sid. 200, har Kungl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen skulle bevilja tillfälligt understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén under vissa villkor och bestämmelser. Huru dessa villkor och bestämmelser skulle komma att verka vid understödens utdelande är angifvet å den tabell, som är upptagen å sid. 204, där man ser, huru de olika pensionsförhöjningarna skulle komma att utgå. Att märka är emellertid, att de där upptagna beloppen, tillsammans 34,360 kronor, såsom tillfälliga understöd icke komma att i verkligheten utgå, dels emedan tabellen är en beräkning, som gäller i fall understöd skulle utdelas till *samtliga* där upptagne pensionstagare, och dels därför att Kungl. Maj:t har föreslagit, att understöd icke skulle utgå generellt, utan endast efter pröfning i hvarje särskildt fall, d. v. s. att behovet af understöd skulle i hvarje sådant fall vara konstateradt och ådagalagdt. Nu har statsutskottet icke kunnat gå med så långt utan stannat vid de lägst pensionerade f. d. underofficerarne och gjort den hemställan, som nyss har blifvit uppläst.

Då jag tillstyrkte aflåtandet af denna proposition, var jag visst icke blind för de betänkligheter eller invändningar, som skulle komma att resas mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, men då jag skulle välja å *ena* sidan mellan principen att i föreliggande fråga icke vidtaga någon åtgärd och å *andra* sidan den behjärtansvärda saken att, hvad på mig kunde ankomma, söka hjälpa, där hjälp behöfdes, lät jag betänkligheterna fara och tillstyrkte Kronprinsen-Regenten aflåtandet af den föreliggande propositionen. Jag gjorde det desto hellre som, — såsom redan framhållits — här icke varit fråga om att skära samtliga pensionstagare öfver en kam utan endast träda hjälpande emellan för verkligt behöfvande. I detta fall kan jag vädja endast till kammarens barmhärtighetskänsla och, följer kammaren den känslan, så tror jag och vågar hoppas, att kammaren icke skall vägra att låta välviljans solstrålar lysa in i månet behöfvande hem, där man med tacksamhet mottager om än så ringa understöd, men där man skulle känna sig bittert besviken, därest afslag nu skulle följa på Kungl. Maj:ts framställning.

Mina herrar, icke kan väl den omständigheten, att icke alla med dessa underofficerare jämförliga f. d. statstjänare *samtidigt* kunna erhålla ett liknande understöd, vara tillräckligt skäl för afslag. En sådan princip skulle ju, äfven den, i sin ordning hafva synnerligen betänkliga konsekvenser. Och en sådan prin-

Angående
beredande af
tillfälliga
understöd åt
afskedade
under-
officerare
och vederlikar
vid armén
(Forts.)

Angående
beredande af
tillfälliga
understöd åt
afskedade
under-
officerare
och vedertikar
vid armén.

(Forts.)

cip torde icke böra vara alltför tungt vägande inför utsikten att kunna bereda lättnad i de ekonomiska svårigheterna för dessa gamla underofficerare. Till att lindra nöden och afhjälpa behoven är säkerligen denna kammare redobogen, och med hänsyn härtill vågar jag i kammarens lifliga behjärtande, i kammarens godhet och välvilja, innesluta Kungl. Maj:ts föreliggande framställning.

Friherre Palmstierna: Det synes på sid. 201, att första skälet till den af Kungl. Maj:t nu gjorda framställningen är en petition från f. d. sergeanten Nordstrand och fyratiofem andra f. d. underofficerare. Sedan har utredning skett, och när detta föredrogs i konseljen, hade statsrådet och chefen för finansdepartementet, såsom synes sid. 205 sina betänkligheter. Herr statsrådet anförde därvid till protokollet.

»Pröfningen af den jämväl ur principiell synpunkt ömtåliga frågan. huruvida på grund af den föreliggande framställningen proposition skulle till Riksdagen aflämnas, hade enligt min mening bort föregås af en fullständig utredning rörande de följder, som, enligt hvad statskontoret framhållit, otvifvelaktigt komma att af ett bifall till nu förevarande ansökning framkallas. Då en sådan utredning ej för närvarande föreligger, har jag ansett, att ansökningen under för handen varande förhållanden ej bort till annan åtgärd föranleda, än att en dylik undersökning bort igångsättas.»

Ja, när det är fråga om pensioner, kan det icke nekas, att statskontoret och finansministern äro rätt goda auktoriteter. Chefen för landtförsvarsdepartementet har låtit hjärtat tala, och därom är ju icke något att säga, men när saken skall prövas ur statsutskottssynpunkt håller man sig allt gärna till statskontoret och chefen för finansdepartementet.

Hvad själfva saken beträffar, är det två olika år, som pensionsförhöjningar skett och det ganska betydliga. Den ena var 1877 med tillämpning från och med år 1878, och den andra år 1902. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att alla de, som hafva fått pension före 1902, skulle komma upp till 600 kronor. Då har utskottet icke kunnat följa med vid detta, och det är dels för den princip, som här uttalats om sådana där pensionsförhöjningar baklänges, och dels af det särskilda skälet i år, att statsutskottet ställt sig afvisande mot herr Hammarlunds förslag att låta folkskollärarna, som blifvit pensionerade före 1902, få en förhöjd pension till 400 kronor. Och den uppfattningen har kammaren bifallit. Då är det naturligtvis svårt att taga en annan princip beträffande äldre underofficerare. Utskottet har försökt att ställa sig på jämn standpunkt och därvid tagit hänsyn dels till de äldre folkskollärare, som fingo afsked före år 1867 och därför fått understöd, och dels till de underofficerare, som äro af-

skedade före 1878 och hafva ringa pension, såsom finnes angifvet på sid. 206. Det är icke många, men de äro i medeltal 83 år gamla, och utskottet har ansett, att staten borde kunna hjälpa dem på samma sätt som de äldre behöfvande folkskollärarna, hvilka blifvit afskedade före 1867; och då därtill icke skulle erfordras mer än omkring 3,000 kronor, har det synts utskottet, att det icke behöfdes något särskildt anslag, utan att detta kunde tagas på det stora förslagsanslaget.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Grefve Wachtmeister, Axel: Jag anser, att statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet anfört så talande skäl, att kammaren bör bifalla Kungl. Maj:ts proposition och icke utskottets hemställan. Utgår man därifrån att ifrågavarande kategorier af gamla pensionerade underofficerare hafva så knapphändiga pensioner, att dessa verkligen icke räckta till ett nödortfött lifsuppehälle — och detta har man allt skäl att göra, då man på sid. 204 ser de belopp, till hvilka pensionerna uppgå och att flertalet belopp äro ytterst små och alla betydligt understigande det belopp, 780 kronor, till hvilket de nu utgående lägsta pensionerna till sergeanter af andra klassen uppgå — utgår man alltså därifrån att statens hjälp härvidlag behöfves och är nödvändig, anser jag, att de af statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalade principiella betänkligheterna, hvilka äfven af statsutskottet åberopats, här icke böra gälla. Den ifrågasatta utredningen skulle ju närmast afse att utreda, i hvilken utsträckning liknande framställningar kunde komma att framlockas från liknande kategorier af gamla pensionerade statstjänare, därest Riksdagen nu skulle bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Men äfven om man med tämligen stor visshet kan motse, att ett rätt stort antal sådana framställningar komma att genom bifall till propositionen framlockas, så anser jag dock det vara statens skyldighet att redan nu lämna hjälp åt dessa underofficerare, om hvilka utredning redan nu föreligger och hvilka bevisligen lida brist. De andra framställningarna böra sedan prövas, när de framkomma och när utredning om *dem* föreligger. I det hela kan saken icke hafva så stora konsekvenser, att det blir fara för statens finanser. Och då den hjälp, som statsutskottet bjuder, är så ytterligt minimal, ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Grefve von Rosen: Det har invändts mot Kungl. Maj:ts förslag att det ur principiell synpunkt skulle vara oriktigt att verkställa den ifrågasatta jämkningen af pensionsbeloppen utan föregående utredning rörande följderna med hänsyn till andra grupper af f. d. statstjänare, som skulle kunna göra anspråk på liknande förhöjning.

*Angående
beredande af
tillfälliga
understöd åt
afskedade
under-
officerare
och vedertikar
vid armén.
(Forts).*

Angående
beredande af
tillfälliga
understöd åt
afskedade
under-
officerare
och vederlikar
vid armén.

(Forts.)

Jag tror icke, att denna invändning bör vara afgörande. Pensionsväsendet inom armén har alltid brukat skiljas från pensionsfrågor för civila tjänstemän, och om man nu gör en jämkning i förut beviljade pensioner åt f. d. militärer, inför man således icke någon nyhet, utan följer endast en gammal praxis.

Utgår man från detta, blir frågan, om behof af pensionstilllägg verkligen föreligger och hvilka belopp som med afseende härå skola anvisas hos statskassan. Kungl. Maj:t har föreslagit — jag erinrar därom — att för dem, hvilkas pensioner icke uppginge till mer än 200 kronor, understödet i sin helhet i alla händelser icke finge öfverskrida 300 kronor, och att till annan pensionär understöd icke måtte utgå med högre belopp än 100 kronor eller tillsammans med pension och fyllnadspension öfverstiga 600 kronor. Dessa belopp äro således icke synnerligen stora, och det är intet tvifvel om, att pensionärerna väl behöfva dessa tillägg.

Nu har statsutskottet anslutit sig till de nämnda principiella betänkligheterna och ansett, att staten skulle lämna förhöjning blott till en viss kategori af pensionsinnehafvare, nämligen sådana som fått pensionstillägg före regleringen af de militära pensionerna år 1878. Då dessa pensionärer hafva en medelålder af 83 $\frac{1}{2}$ år, skulle en dylik anordning icke länge tynga statskassan, och den beräknas äfven till en början icke komma att kräfva mera än 3,000 kronor för år. Men det är icke endast dessa äldre pensionärer, som verkligen behöfva ett tillskott, utan äfven de yngre kunna säkerligen vara i behof däraf. Härför skulle erfordras högst 34 à 35,000 kronor. Beloppet är således ur statsfinansiell synpunkt icke så särdeles stort, men det skulle medföra en mycket god hjälp för alla dessa gamla uttjänta underofficerare från den svenska armén. Då således efter mitt förmenande ett verkligt behof föreligger och de principiella betänkligheterna icke böra förhindra Riksdagen från att genom ett jämförelsevis måttligt anslag försöka afhjälpa detsamma, ber jag få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i ifrågavarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad, och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen med öfvervägande ja besvarad. Friherre *Palmstierna* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 65 af sitt utlåtande n:o 11, röstar

Ja ;

Den det ej vill, röstar

Nej ;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, såvidt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41.

Nej — 56.

Punkten 66.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 125, angående ordinarie postbetjäntes aflöningsförhållanden, pensionsrätt åt kvinnliga posttjänstemän samt fastställande af utgiftsstat för postverket m. m.

I statsverkspropositionen under sjetten hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t, hvad anginge postverket, föreslagit,

att Riksdagen måtte dels godkänna i statsrådsprotokollet intaget förslag till ändrad lydelse af § 3 i aflöningsreglementet för tjänstemän och betjante vid postverket den 6 juni 1902 att tillämpas från och med år 1908, dels ock, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet tillstyrkta ändringarna i postverkets stater, bestämma postverkets anslag förslagsvis till 18,200,000 kronor, att utgå direkt af postmedlen, hvarigenom anslaget till postverket skulle ökas med 1,475,000 kronor.

Till utskottets behandling hade därjämte öfverlämnats tre särskilda motioner väckta, en inom Första Kammaren (n:o 16) af herr *E. D. Heiman* samt två inom Andra Kammaren, nämligen (n:o 37) af herr *D. Persson* i Tällberg och (n:o 106) af herr *A. Thylander* m. fl.

Uti sitt utlåtande n:o 7 hade statsutskottet afgifvit yttrande öfver Kungl. Maj:ts berörda förslag utom hvad anginge pensionsrätt åt kvinnliga posttjänstemän, ordinarie postbetjäntes aflöningsförhållanden, höjning af anslaget till ålderstillägg, höjning af anslaget till arfvoden åt extra postbetjante och till hyresbidrag för en del betjante samt höjning af anslaget till traktamenten för postbetjante, äfvensom ändrad lydelse af § 3 i aflöningsreglementet för tjänstemän och betjante vid postverket den 6 juni 1902, i hvilka

*Angående
beredande af
tillfälliga
understöda åt
afskedade
under-
officerare
och vederlikar
vid armén.*

(Forts.)

frågor samt beträffande herrar Heümans, Thylanders m. fl. samt D. Perssons ofvarberörda motioner utskottet förmälte sig skola framdeles under Riksdagen afgifva utlåtande, hvilket nu föreläge.

Utskottet hade nu af anförda skäl hemställt att Riksdagen måtte

a) bifalla hvad i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1907 föreslagits beträffande pensionsrätt åt kvinnliga posttjänstemän;

b) med godkännande af de enligt samma statsrådsprotokoll föreslagna ändringar i aflöningsstaten för ordinarie postbetjänte samt med afslag å hvad herrar E. D. Heüman och A. Thylander med flere uti ofvanomförmälda motioner i detta hänseende föreslagit, bestämma denna stat till 1,908,000 kronor;

c) med bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit samt med afslag å herr A. Thylanders m. fl. därutiinnan gjorda yrkande bestämma förslagsanslaget till ålderstillägg till 840,000 kronor;

d) med bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit bestämma förslagsanslaget till arfvoden åt extra postbetjänte och till hushyresersättning för en del betjänte till 700,000 kronor;

e) med bifall till herr D. Perssons ofvannämnda motion bestämma det under omkostnadsstaten upptagna anslaget till traktementen för postbetjänte till 380,000 kronor;

f) godkänna Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af § 3 i aflöningsreglementet för tjänstemän och betjänte vid postverket den 6 juni 1902; dock med tillägg, att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

g) bestämma postverkets anslag i sin helhet, förslagsvis, till 18,214,000 kronor, att af postmedlen direkt utgå, hvarigenom anslaget till postverket skulle ökas med 1,489,000 kronor.

Vid utlåtandet hade anförts reservation af herrar *E. Hammarlund*, *D. Persson*, *F. J. T. Larsson* och *F. W. Thorsson*, hvilka ansett att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen måtte

a) bifalla hvad i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1907 föreslagits beträffande pensionsrätt åt kvinnliga posttjänstemän;

b) med bifall till herrar E. D. Heümans och A. Thylanders m. fl. ofvannämnda motioner bestämma aflöningsstaten för ordinarie postbetjänte till 2,156,000 kronor;

c) på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förslag, att i enlighet med herr A. Thylanders m. fl. motion förslagsanslaget till ålderstillägg bestämdes till 802,000 kronor;

d) med bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit bestämma för-

slagsanslaget till arvode åt extra postbetjante och till hushyresersättning för en del betjante till 700,000 kronor;

e) med bifall till herr D. Perssons ofvannämnda motion bestämma det under omkostnadsstaten upptagna anslaget till traktementen för postbetjante till 380,000 kronor;

f) godkänna Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af § 3 i aflöningsreglementet för tjänstemän och betjante vid postverket den 6 juni 1902; dock med den ändring, att vaktbetjant må tillträda medgifvet aflöningsstillägg respektive fem och tio år efter det han tillträdt ordinarie postvaktbetjantbefattning, äfvensom med det tillägg, att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå samt i fråga om rätt till pension skall gälla, hvad i särskild lag angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

g) bestämma postverkets anslag i sin helhet, förslagsvis, till 18,424,000 kronor, att af postmedlen direkt utgå, hvarigenom anslaget till postverket skulle ökas med 1,699,000 kronor.

Punkten a).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten b).

Herr Heüman: Hvarför har jag motionerat i fråga om postbetjante? Först och främst därför, att det är en för mig mycket stor humanitär fråga. Det gäller en kår af tjänstemän i vårt samhälle, på hvars plikttrogna arbete hela vår sociala trefnad beror och med hvilket hela vårt affärlif i det allra närmaste sammanhänger. Det gäller en kår, som också under utöfvande af sin tjänst är utsatt för ganska stora frestelser och äfven för ganska märkliga faror, såsom vi under senare tid haft exempel på. Men utom detta allmänna skäl har det också för mig varit ett personligt. Jag har i min stora församling flera postbetjante boende. Jag har varit i tillfälle att erfara, huru dessa efter ett plikttroget arbete i sin tjänst under många timmar af dagen fått sedan skynda från hemmet för att genom extra arbete skaffa sig dagligt bröd åt de sina. Jag har sett familjelifvet upprifvas på det sättet. Jag har sett postbetjante, som icke alls fått njuta trefnaden af sitt familjelif, och jag har sett också, hvad som är ännu värre, huru det funnits exempel på, att postbetjante, hvilka nödgats taga tjänst som kypare på hotell, därigenom kommit till utelif om nätterna och förfallit i dryckenskap, så att det därigenom för familjen blifvit skilsmässa och mycket elände. Det har därför legat för mig länge såsom en fråga: skulle det icke vara möjligt för staten att så aflöna en dylik tjänstemannakår, att den kunde

*Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjante.*

Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjante.
(Forts.)

såsom andra tjänstemän få ett tillräckligt dagligt bröd för sin kallelse arbete och därigenom komma i åtnjutande af familjelifvets trefnad och skydd. Det har den icke kunnat hittills.

När jag nu i största korthet skall redogöra för huru postbetjante ha det, och hvad förslaget går ut på, att de skulle få, stannar jag vid högsta lönegraden, den, som är bestämd för de fall, då lefnadskostnaderna äro dyrast och arbetet mest maktpåliggande. Jag vill nämligen icke trötta kammaren med en redogörelse för aflöningen äfven i de lägre graderna. Skillnaden är 50, 100 och 150 kronor ungefär.

En postbetjant i högsta lönegraden, d. v. s. där lefnadskostnaderna ställa sig dyrast och arbetet är mest maktpåliggande, har nu 600 kronor i lön och 400 kronor i tjänstgöringspenningar, således en begynnelselönen af 1,000 kronor. Han kommer till den lönen vid omkring 28 å 29 år. Han skrifver in i sig postverket omkring 18- å 19-årig och får gå 4 å 5 år som reservbetjant. Under denna tid får han lof att stå under jämn pröfning, huruvida han kan vara lämplig och hafva den skicklighet och de egenskaper för öfrigt, att han lämpar sig för yrket. Dessutom får han genomgå kurser i skrifning, i räkning, i geografi och i postala författningar. Så hinner han efter i medeltal 4 å 5 års tjänstgöring till extra ordinarie postbetjant och kommer då med dyrtidstillägg upp till 907 kronor. Efter 4 å 5 års ytterligare tjänstgöring, således vid 27 å 29 års ålder, hinner han ordinarie beställning. Han får då en begynnelselönen af 1,000 kronor och dessutom en uniform, som beräknas till 97 kronor samt fri medicin och läkarevård, icke för sin familj, men för sig personligen. Efter 5 års tjänstgöring såsom ordinarie får han ett ålderstillägg af 200 kronor och efter 10 års tjänstgöring ett andra ålderstillägg å samma belopp, så att han slutar med 1,400 kronor.

Nu har, såsom denna kammare väl käuner, frågan om postbetjantes aflöning gång på gång varit före i Riksdagen. Man har likväl genom tillfälliga löneförbättringar undvikit frågans innebörd, alltjämt skjutande undan den med detta: »det skall komma till stånd en genomgripande lönereglering». I år har denna lönereglering ändtligen kommit. Då ingåfvo dessa postbetjante till ett antal af omkring 1,700 en petition att få sin lön ställd på följande sätt: att få lönen höjd från nuvarande 600 kronor till 900 kronor och tjänstgöringspenningarne höjda från 400 kronor till 550 kronor, hvarigenom de skulle komma upp till en begynnelselönen af 1,450 kronor och med bibehållande af samma ålderstillägg som förut till en slutlönen af 1,850 kronor. Generalpoststyrelsen tog deras hemställan under välvilligt öfvervägande, anställde jämförelser med åtskilliga andra funktionärer, afvägde deras förmåner särskildt mot de löneposter, som utgå i våra grannländer för liknande befattningar och kom till att anse sig böra göra en afprutning på deras hemställan från 900

kronor till 800 kronor i lön. Däremot bibehöll generalpoststyrelsen i sitt förslag tjänstgöringspenningarna vid 550 kronor och åldertilläggen som hittills. Den nedprutning, som generalpoststyrelsen gjorde, var således 100 kronor hela vägen, så att begynnelselönen blef efter dess förslag 1,350 kronor, i stället för att den var begärd till 1,450 kronor, och slutlönen 1,750 kronor, i stället för att den var begärd till 1,850 kronor. De 1,700 petitionärerna ställde sig mycket lojalt till styrelsens förslag. De förklarade, att de ville acceptera detta med tacksamhet, om det kunde vinna Riksdagens bifall, och det är detta generalpoststyrelsens förslag, som varit föremål för motioner i båda kamrarne. Här kan således ej gälla, hvad som ofta med fog anmärks från statsutskottets sida, att, sedan Kungl. Maj:t kommit med ett förslag, en enskild motionär kastar in något, som icke har vidare bakgrund. Här ha vi nu postverkets egen styrelse eller rättare Kungl. Maj:ts egen generalpoststyrelse, som vägt förhållandena mot hvarandra och stannat vid detta som rättvist och billigt: en begynnelselöns af 1,350 kronor och en slutlön af 1,750 kronor.

Kungl. Maj:t har vidtagit ytterligare nedprutning. Jag klan- drar ej detta. Jag förstår mycket väl Kungl. Maj:ts svåra upp- gift att få debet och kredit på hvarje hufvudtitel att gå ihop och hålla jämnhet mellan olika tjänstemän och betjante. Men Kungl. Maj:t har dock gjort en ganska afsevärd nedsättning. Kungl. Maj:t har bibehållit i afseende på lönen generalpoststyrel- sens 800 kronor, men har i afseende å tjänstgöringspenningarna prutat af 150 kronor. Generalpoststyrelsen har således prutat af 100 kronor på lönen och Kungl. Maj:t 150 kronor på tjänst- göringspenningarna, så att i själfva verket afprutningen på peti- tionärernas hemställan är inalles 250 kronor. Hvad som är ännu värre är, att Kungl. Maj:t gjort en omändring af de sedan länge bestående ålderstilläggen, så att, i stället för att dessa förut voro två å hvardera 200 kronor efter 5 och 10 års tjänstgöring, Kungl. Maj:t uppdelat dem i fyra olika ålderstillägg efter 3, 6, 9 och 12 år. Detta gör, att efter Kungl. Maj:ts förslag en postbetjänt efter 10 år icke skulle vara kommen längre än till 1,590 kronor, medan han efter generalpoststyrelsens förslag redan då skulle hafva sin slutlön af 1,750 kronor. Han kommer till slutlönen efter Kungl. Maj:ts förslag efter 12 års tjänstgöring, men då ej till 1,750 kronor, utan blott till 1,740 kronor.

Emellertid har detta väckt förstämning. Utskottet har likväl anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag och efter samma grunder som Kungl. Maj:t gjort jämförelser med andra tjänstemän. Men jag tillåter mig här i förbigående säga, att, då utskottet gjort jämförelser närmast med järnvägsbetjante, jag icke tror, att en järnvägsbetjänt under rubriken stationskarl kan jämföras med en postbetjänt i första distriktet, utan då blir det väl stations- förman som är jämställd, och dennes begynnelselöns är dock 900

Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjante.
(Forts.)

*Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjänte.
(Forts).*

kronor, hvartill komma bostad, bränsle, fria resor och annat, som beräknas till 600 kronor. En stationsförman har således 1,500 kronor i begynnelselönen och kan komma till en slutlönen af 2,400 kronor. Det är med anledning af detta, som jag nu ber att få vördsamt hemställa om bifall till reservationen, som går ut på samma förslag, som generalpoststyrelsen har gjort till sitt. Jag beklagar, att generalpoststyrelsens förre erfarne chef nu icke kan låta sin stämma höras inom Riksdagen. Då hade han säkert också inom utskottet bragt denna för honom så stora hjärtefråga till ett slut i enlighet med hans postbetjäntes önskingar. Men jag tror, att denna kammare också vill med minne af honom taga hänsyn till detta såsom ett testamente från honom till hans postbetjante: ett bifall till generalpoststyrelsens förslag. Jag har gjort mig förvissad om, att ett sådant beslut ej komme att möta något starkare motstånd från Kungl. Maj:ts regering. Kungl. Maj:ts regering vill nog ingenting hållre, än att statens arbetare skola hafva det godt och bra, och det har säkert endast varit svårighet att få det hela att gå ihop, som föranledt afprutningen på generalpoststyrelsens förslag. Men nu har den lyckliga omständigheten kommit emellan, att sedan dess det visat sig, att under år 1906 postverket inbragt en miljon kronor mer, än man beräknat, och detta ligger ju alltid till favör för postbetjäntes framställning om bifall till generalpoststyrelsens förslag vid detta tillfälle.

Nu skall jag också lägga till här en sak, som jag särskildt i vår tid håller för ganska viktig. Jag har under denna tid hållit mig med åtskilliga tidningar af den socialistiska pressen från alla delar af landet, och jag har sett, hvilka starka påtryckningar våra hederliga postbetjante landet rundt varit utsatta för, därför att de ej slutit sig till den socialistiska landsorganisationen. Postbetjante hafva emellertid, efter hvad jag inhämtat hittills, hållit stånden mot att gifva sig in i detta tvång. Och de hafva litat på, att staten dock skall visa sig vara en god arbetsgifvare, en god husbonde, som skall gifva dem deras dagliga bröd. Jag är viss om, att denna kammare ej skall låta dem missräkna sig i denna deras tro.

En ärad utskottsledamot, för hvilken jag omtalat detta, sade då med det friska humör, som är honom egendomligt: ja, om folk blir socialister, det beror icke på magen, utan det beror på hjärtat. Men han vet nog, att magen och hjärtat hafva ett ganska nära sammanhang. Ty huru känner man sig väl till mods, då det är bekymmer för magen, att icke man får det dagliga brödet, och då barnen få sitta emellan, ty de 1,200 kronorna vilja icke räcka till för familjen till hyra, som i Stockholm är särskildt dyr — ett rum och kök kunna icke fås för mindre än 3 à 400 kronor i allmänhet —, till kläder, till mat och till annat,

som behöfves för familjen. Jag vet icke, huru 1,200 kronor skulle räcka, som är begynnelselönen enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Det är därför jag tror, att kammaren skall behjerta, att det icke är någon obillig framställning, att, när ändtligen en löneroglering kommer till stånd, som så länge stått på dagordningen, dem må göras så, att man får denna kår tillfredsställd och tacksam mot sin arbetsgifvare. Man kan nu ordna det så genom att låta lönerogleringen grunda sig på denna kårs egen styrelsens förslag. Det gäller, mina herrar, en utgift på 211,000 kronor i tilläggslönen till Kungl. Maj:ts förslag. Den låter ju stor, denna summa. Men när man besinnar, att det är fråga om ett verk, som afkastar miljoner, och så besinnar, att det gäller att i 1,700 hem sprida glädje, förnöjsamhet och tacksamhet, tror jag, att det är väl använda penningar. Nu har reservationen gått igenom utan votering i Andra Kammaren, och jag vågar värdsamt uttala en förhoppning, att Första Kammaren äfven bifaller reservationen. Herr greve och talman, jag ber att värdsamt i denna punkt få yrka bifall till reservationen.

*Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjände.*

(Forts.)

Herr von Möller: Jag skall be att få förena mig med den föregående talaren och yrka bifall till reservationen. Han har ju upptagit de flesta skäl, som tala för ett bifall till denna sak, och jag gissar liksom han, att kammaren skall föredraga, att vi här i dag afgöra ärendet, framför att det skall slutbehandlas genom en gemensam votering. I likhet med motionären förstår jag väl, hvarför Kungl. Maj:t ej ansett sig böra gå längre i sitt förslag, men jag är i likhet med honom öfvertygad om, att, i fall denna kammare i likhet med Andra Kammaren i dag besluter i öfverensstämmelse med reservationen, regeringen med nöje skall mottaga detta.

Som herrarne erinra sig, anförde generalpoststyrelsen såsom skäl för, att den icke kunde biträda postbetjäntens petition, att Riksdagen hade nedsatt brefportot, och att detta gjorde en minskning i statsverkets inkomster, samt att styrelsen dessutom förberedde en löneroglering för tjänstemännen. Men poststyrelsen förklarade på samma gång, att penningar hade man nog för att gå så långt, som generalpoststyrelsen föreslagit, och detta synes mig vara ett skäl för Riksdagen att också följa styrelsens förslag. Jag har fäst mig vid, hvad föredragande departementschefen säger på sid. 14, där han talar om, att det sätt icke synes honom tilltalande, hvarpå generalpoststyrelsen gått tillväga i fråga om den föreslagna förhöjningen etc., och längre ned på sidan, att det vore lämpligare att börja med en mindre lön och sedan höja den afsevärdt uppåt. Man skulle då kunnat vänta, att Kungl. Maj:t, när han sänkt begynnelselönen, äfven skulle hafva höjt slutlönen. Men det är tyvärr icke förhållandet, Jag skall t. ex. blott framhålla, att vid elfte och tolfte året skillnaden mellan poststyrelsens

Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjänte.

(Forts.)

och regeringens förslag är för första lönegraden 160 kronor, för andra lönegraden 230 kronor, för tredje lönegraden 230 kronor och för fjärde lönegraden 140 kronor. Vidare säger departementschefen, att han håller före, »att det äfven för löntagaren är förmånligare, om hans aflöning stiger så småningom och först efter en tidrymd af exempelvis tolf år uppnår maximum. Han har då lättare att efter hand afpassa sitt lefnadssätt efter de i bredd med de ökade behofven stigande inkomsterna.» Ja, det är ju naturligtvis för att bibehålla »systemet», men jag håller före, att, om det visar sig nödvändigt att ändringar behöfva göras, man får rätta själfva systemet. Man bör väl då vidtaga jämkningar *uppåt* och icke bibehålla lönerna så små, att de faktiskt äro otillräckliga. Jag ber att få erinra om hvad här så ofta säges när det varit fråga om löneförbättring för kvinnor anställda i statens tjänst. Man brukar då framhålla, att kvinnans rätta plats är i familjen och hemmet. Så låter det, när man vill hafva löneförbättring för kvinnorna. Men huru låter det här, då det är fråga om postbetjänte? Efter en utbildningstid på 3 à 4 år och tjänstgöring som extra ordinarie postbetjänt blifva de i regel ordinarie vid 28 à 30 år. Då kommer denna princip, att man de första åren skall hålla lönen liten därför, att postbetjänten ej skall blifva för bortskämd och få för dyrbara vanor, tills han blir gift, ty han har ej råd att gifta sig åtminstone under de tre första åren. Då skulle jag, med tillämpning af talet om hur kvinnans plats är i familjen och hemmet, vilja säga, att i postbetjäntens hem tyckes ej vara plats för henne, ty han har faktiskt ej råd att gifta sig under de första åren af sin ordinarie anställning. Det kan väl ej vara lämpligt, att, när man skall gifva en ordinarie statstjänare en lön, man ställer den så låg, att han visserligen med sparsamhet skall kunna draga sig fram själf, men han skall se hvarje möjlighet utesluten att bilda familj, ehuru han redan öfverskridit 30-talet.

Det är ej mer att tillägga till hvad den föregående talaren sade. Men jag hoppas, att kammaren måtte behjerta denna lönefråga, som verkligen är ömmande, och där herrarne, tror jag, icke få för mycket låta imponera på sig af det där talet om »systemet». Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Björck: Jag begärde ordet, innan de föregående talarne yttrat sig. Jag skulle nu till en del kunna inskränka mig till att instämma med dem i hvad de sagt. Det skall jag också göra till hufvudsaklig del. Jag vill blott framhålla en sak. Jag tycker ej, att Första Kammaren skulle motsätta sig denna billiga begäran. Andra Kammaren har redan bifallit den, och hvarför skall det få utseende, att i dylika humanitära frågor Första Kammaren skulle vara mera njugg än Andra Kammaren? Jag tror

ej, att ett sådant påstående är riktigt, men skenet kan verka så, och det vill jag för kammarens skull i min mån hindra.

Hvad är postverkets ändamål? Att i postala ärenden så mycket som möjligt gå allmänheten tillhanda. Andra verk få anslag af staten, postverket sköter sig själf och får ändå betydligt öfver-skott, som lämnas till statskassan. Det är väl ej meningen, att ett ämbetsverk skall vara en mjölkko för statskassan, så att denna skall rikta sig på funktionärernas bekostnad, utan meningen är väl, att, liksom i ett ämbetsverk, som lefver upp sina tillgångar, postverkets tillgångar också skola få användas till att göra verket så bekvämt som möjligt och aflöna dess egna tjänare så, att de ej behöfva uträta sitt tunga, slitande arbete, tryckta af ekonomiska bekymmer. De böra visserligen hafva sin utkomst så, att de kunna lefva, och arbetet går bättre, än om de äro tryckta af ekonomiska svårigheter. Allmänheten har ju också ganska stora fordringar på postbetjante. De skola vara raska, precisa och noggranna. De hafva penningar om hand, som de skola bära ut. Intet slarf får komma i fråga. Det fordras ganska stor moralisk styrka. De få ej vara onyktra. Nåja, det kan fordras af alla andra också. Men i dessa fall hafva postbetjante kommit allmänhetens längst gående fordringar till mötes. Det är mycket sällan man hör talas om underslef eller några oegentligheter, som det heter på finare språk, af postbetjante.

Vi stå i tacksamhetsskuld till dem för mycken trefnad, mycket hjälp, och därför tror jag ej, att Första Kammaren bör motsätta sig denna begäran, som generalpoststyrelsen en gång fram-burit. Jag får därför, herr talman, instämma i herr Heümans motion, d. v. s. i generalpoststyrelsens förslag.

Häri instämde herr *Enhörning*.

Herr Tamm, Hugo: Då jag behandlat denna fråga inom statsutskottet och således bidragit till det slut, hvartill statsutskottet kommit, skall jag anhålla att få angifva skälen härför. Men innan dess skall jag be att få taga upp ett par punkter från motionen.

Jag kan ej neka till, att det väckte en viss förvåning, då den ärade motionären omedelbart efter sitt inträde i Riksdagen väckte en motion i en af de allra svåraste frågorna, som åtminstone de äldre riksdagsmännen i allmänhet anse sig just icke precis våga taga upp, då den fordrar en betydlig sakkunskap både om arbetsmarknaden och administrationen o. s. v. Men äfven jag anser det helt naturligt, att det icke var sådana synpunkter utan, såsom han själf sade, det var en personlig humanitär känsla och den personliga beröringen med dessa postbetjante, som framkallade motionen. För detta måste man ju gifva honom all aktning, och jag kan ej annat än finna det helt natur-

Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjante.
(Forts.)

Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjante.
(Forts.)

ligt, att således han sett saken från hvad jag vill kalla en in-
skränktares gräns, nämligen Adolf Fredriks församlings synkrets.
Denna kår är dock spridd öfver hela Sverige och vid en dylik
reglering inom postverket måste naturligtvis också en viss öfver-
blick öfver det hela föreligga, innan man vågar uttala en be-
stämd åsikt.

Det är ett skäl, som nu är två gånger åberopadt, dels i
motionen och dels af den siste talaren. Det är det skälet, att
ett så inkomstbringande verk som svenska postverket verkligen
har råd att lämna sina betjante en aflöning, som motsvarar den
dagliga nödtorften. Jag kan ej finna sammanhanget däri. Om
ett verk är inkomstbringande eller icke, anser jag skyldigheten
vara densamma att gifva dem, som användas i dess tjänst, deras
nödtorftiga bärgning. Inkomsten af verket synes mig alldeles
icke i de särskilda fallen få vara bestämmande. Och jag vet ej,
huru det skulle gå med ecklesiastikstaten och andra stater, om
man sålunda skulle rätta sig efter inkomsterna. Den, som lämnar
sitt arbete åt staten, bör också hafva af staten hvad han behöfver.

Sedan jag nu berört de här två skälen, är jag nu framme
vid frågan: är det förslag, som af Kungl. Maj:t blifvit framlagdt,
ett förslag, som kan tillfredsställa i sistberörda afseendet, eller
är det nödvändigt att taga generalpoststyrelsens förslag? Ja, natur-
ligtvis finner hvar och en, att det vore godt om alla hade det
så bra som möjligt. Det är klart, att om man ser saken från
den ärade motionärens sida, då han säger, att han träffat på
flere, hvilka haft det svårt, han nog vet, att det beror på så
många omständigheter, om en människa kan ekonomiskt få en
viss summa att räcka eller icke. Men det är mycket svårt att
under alla förhållanden säga, hvad som räcker. Det, som räcker
för den ene, räcker ej för den andre.

Nu har man således endast att här gå efter de jämförande
punkter, som man kan hafva i detta fall. Att generalpoststyrel-
sen naturligtvis välvilligt upptagit petitionärernas förslag, måste
man ju finna helt naturligt. Det lär nog hvar och en, närmast
chefen, vilja göra för alla sina underordnade. Kungl. Maj:t har
vidtagit några ändringar i generalpoststyrelsens förslag. Men jag
skall be att få något komplettera den framställning, som gjordes
af motionären. Då motionären säger, att en postvaktbetjant efter
7 å 8 års tjänst med en ganska ringa aflöning, kan erhålla ordi-
narie befattning först efter uppnådda 28 lefnadsår bör detta så
förklaras, att, sedan han af denna tid stått 3 å 4 år i reserv för
tillfällig tjänstgöring, han efter tillträde till plats som extra blott
där kvarstår under 4 år, då kan man säga som regel, att det är på
4 å 5 år, som han passerar från extra ordinarie till ordinarie,
men under den tiden har han hittills uppburit i första klassen
850 kronor eller med förmåner 1,191 kronor, som det står i bi-
lagan till Kungl. Maj:ts proposition, i andra klassen 800 kronor

eller med förmåner 1,169 kronor samt i tredje klassen 750 kronor eller med förmåner 1,009 kronor. Således äro ju dessa siffror redan nära sammanhängande med öfvergången till den ordinarie staten och skilja sig ej i mera än de förmåner, som den ordinarie anställningen alltid medför. Nu förklarar Kungl. Maj:t, och det är naturligt, att just dessa extra ordinarie skola i sammanhang med den höjning, som beviljades de ordinarie, och efter samma måttstock som dessa äfvenledes få höjning, så att första klassen erhåller som arfvode i stället för 850 kronor 1,080 kronor, andra klassen i stället för 800 kronor 1,020 kronor samt tredje klassen i stället för 750 kronor 960 kronor. De extra ordinarie äro ju således redan i aflöningsväg ej så långt ifrån hvad den ordinarie skulle inträda i, och således är i själfva verket expektanstiden ej mer än 3 à 4 år. Vidare får ej förbises, att postvaktbetjänt har utom den ordinarie aflöningen beklädnad, beräknad till 96 kronor, jämte medicin och fri läkarevård, värderad till 7 à 10 kronor. Således får man lägga till omkring 100 kronors aflöningsförmån till de i staten upptagna, och dessutom är det ett förhållande, som är mycket lyckligt: poststyrelsen äger nämligen begagna den utvägen att vid alla mera viktiga och maktpåliggande platser, såsom bland andra den motionären nämnde för utbärning af värdepost och dylikt, utom den ordinarie aflöningen gifva ett arfvode af 180 à 240 kronor per år. Detta är användt i den måttstock, att ungefär en tredjedel af vaktbetjante hafva sådant arfvode. Det är den enda avancemangsmöjlighet, om jag så får säga, som tillkommer dessa postvaktbetjante. Deras aflöning blir naturligtvis, som riktigt anmärkts, ej så stor som järnvägsstatens. Men då man jämför dem med järnvägsstatens betjante, kan jag ej neka till, att det vid järnvägarne dock är en tjänstgöring, som är bra mycket tyngre, bra mycket ansvarsfullare och bra mycket mera ansträngande. Där gäller det ej penningar, utan där gäller det våra lif, och där gäller det den dyrbaraste materiel staten äger. Jag kan således ej se annat än, att stationsfolket vid järnvägarne ändå ha en bra mycket viktigare funktion att fullgöra än postvaktbetjante, hvilka i Stockholm hafva en, det kan jag ej hjälpa, ganska lindrig tjänstgöring: 8 timmars arbetsdag, vanligtvis i två delar, hvadan tillfälle är dem beredt till extra förtjänst, hvilket i allmänhet torde vara stationstolkets förmenadt. Att göra jämförelse med den och den platsen är mycket svårt, ehuru jämförelsen synes mig, hvad ansvar och ansträngningar beträffar, ovillkorligen böra vara till järnvägsstatens favör.

*Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjante.
(Forts.)*

Så är frågan: hvad har statsutskottet gått efter för grunder, då det slutit sig till Kungl. Maj:ts förslag? Ja, generalpoststyrelsens förslag är naturligtvis alltid en ledstång. Och jag har åtminstone ej hört från Kungl. Maj:t, att han ansett sig böra gå från sitt förslag, men naturligtvis kan jag ju förstå, att, om Riksdagen erbjuder större aflöning, Kungl. Maj:t ej kan sätta sig

*Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjante.
(Forts.)*

däremot. Vi hafva sökt att såvidt möjligt jämställa dessa likartade grupper inom de tre verk, där de synnerligen förekomma: järnvägarna, telegrafverket, postverket. Det är icke något lätt arbete. Därpå har nedlagts mycket arbete och mycken möda, och, såvidt det varit möjligt, har utskottets förslag i detta fall äfven grundat sig på den jämförelsen. Därvid hafva vi sett, att det är olika strömningar äfven i fråga om de andra, och hur det kommer att gå, vet jag ej. Det har emellertid varit utskottets plikt att därvid ungefär likställa personer i samma aflöningsförhållanden. Här åberopas ofta i detta fall ekonomiska beräkningar. Man åberopar, att så och så mycket kostar maten, så och så mycket kostar det, och så och så mycket kostar det. Ja, det är en mycket osäker faktor! En, som jag anser säker för min del, är den allmänna arbetsmarknadens läge i ungefär likartade fall. Och i synnerhet i våra dagar, då lyckligtvis betalningen å arbetsmarknaden blir allt bättre och bättre, är det en jämförelsepunkt, som efter min mening kan gälla i detta fall. Därtill kommer i synnerhet, att postvaktbetjante icke äro underkastade den växling som andra arbetare, de må vara på verkstad eller hvar som helst, äro underkastade på grund af de dåliga tiderna, utan den lön, som bestämmes nu under dessa höga tider, blir för dem bestående, under det att de arbetare, som äro anställda på annat sätt, måste följa med, om arbetsmarknaden blir dålig. I detta fall har jag icke annat hört, än att i de talrikaste grupperna, nämligen dem, som ligga ute i tredje och fjärde klasserna, dessa på sina respektive platser uppbära en aflöning, hvilken knappast några andra där komma till. Och att äfven, innan löneförhöjning tillkommit, dessa platser ej ansetts föraktliga, visas bäst af det stora antalet sökande till dessa. Då jag således har kommit till den uppfattning, att i det stora hela dessa löner höja sig öfver den allmänna arbetsmarknadens löner på olika ställen, har detta varit för mig ett skäl att ställa mig på det kungl. förslaget.

Dessa hafva varit de hufvudsakliga skälen, som förmått utskottet att i detta fall acceptera Kungl. Maj:ts förslag. Och jag kan för min del icke se annat, än att det är icke allenast en stor förbättring i själfva aflöningsförhållandena, utan dessutom höjes den andel, som vid sjukdom tillfaller den ordinarie postvaktbetjanten, och hans pension höjes med 200 kronor mot hvad den varit förut. Således har det kungl. förslaget onekligen en stor förbättring, hvarigenom jag äfven hoppas, att de af den ärade motionären påträffade fall, i hvilka det varit svårt att draga sig fram, åtminstone skola hafva vunnit någon lindring. Det är ju alltid tråkigt att från statsutskottets sida söka försvara sig på sådana grunder, där icke, huru varm känsla man än kan hafva, man får släppa lös den, utan man måste taga andra faktorer med vid afvägande af frågan, som blifvit en förelagd. Jag har nu

framlagdt dem, på grund af hvilka jag för min del, herr talman, yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Jag vill dock, innan jag gör detta, anmärka, att på sidan 34 är inkommen i näst sista stycket ofvanför strecket en så lydande mening: »Ny stat för postverket har fastställts år 1902 att tillämpas från och med år 1903, hvadan pensionslagens bestämmelser äro för postverkets personal gällande.» Ja, det är icke riktigt. Ty en ny stat fastställdes visserligen år 1902 för lokalförvaltningen, men för styrelsen är icke någon sådan stat fastställd, hvadan det i så fall skulle ändras och sättas in: för lokalförvaltningen, ej för styrelsen. Men då i utskottets förslag det är i punkten f) bestämdt uttaladt, att i tillämpliga delar den nya pensionslagen skall tillämpas, får jag hemställa, att det lilla stycket kommer att utgå ur motiveringen.

Herr Berggren, Emil: Jag skall försöka fatta mig kort. Då en löne reglering framlägges, brukar däri också inbegripas en löneförhöjning. Men den löneförhöjning som finnes i den här framlagda löne regleringen anser jag vara en fullständig chimär. Eller hvad säges om sådana löneförhöjningar som 46 kronor, 16 kronor eller 6 kronor för åtskilliga kategorier af tjänstemän och i vissa fall ingen förhöjning alls? Det finnes äfven sådana, som komma att åtnjuta 24 kronors förminskning. Detta kan naturligtvis icke kallas en löneförhöjning, om det också är en löne reglering.

Kungl. Maj:t har för några år sedan låtit verkställa en utredning om ett existensminimum, hvilket öfverstiger det nu här framlagda förslaget lägsta aflöningsförmåner. Kungl. Maj:t underbjuder således sig själf i det här framlagda förslaget. Det har i förslaget framhållits, att man såvidt möjligt borde vinna likställighet mellan de tre olika verken: postverket, telegrafverket och järnvägen. Men med undantag af de allra lägsta platserna har denna likställighet icke nåtts. För postbetjante är det väsentligt sämre än för de andra verkens betjante.

Det har framhållits af den siste ärade talaren, att lönerna för postbetjante ställa sig högre än å den allmänna arbetsmarknadens. Jag tror knappast, att så är förhållandet. Man får icke en ordentlig fördräng och ännu mindre en rättare för ett belopp af 1,200 kronor numera. Det är åtminstone det allra minsta. Och då därtill kommer, att postbetjante måste vara utvaldt folk, som under många år undergått pröfning och innehafva väsentligt högre kvalifikationer, än som fordras t. ex. för de lägsta betjante vid järnvägarne, anser jag äfven ur denna synpunkt den föreslagna löne regleringen ej vara lämplig att antaga. Det är icke underligt, om missnöje och förvåning uttalats från postbetjantes sida, då de således icke alls kunnat vinna någon egentlig löneförhöjning enligt det föreliggande förslaget. Vi veta alla, att

*Angående
aflöningsstat
för ordinarie
postbetjante.*

(Forts.)

Angående
af löningsstat
för ordinarie
postbetjante.

(Forts.)

de vid årets början hade väsentlig högre fordringar, men då deras afhållne, vördade chef helt plötsligt gick bort, enades de som en man att antaga det förslag, som under hans egid blifvit upprättadt. Man bör kanske också taga mera hänsyn till hans förslag än hvad som skett och det på följande grunder. Han var grånad i tjänsten som mångårig generalpostdirektör, och vi böra därför vara berättigade att anse, att han mer än någon annan kände behovet inom sin kår, för hvilken han alltid nitälskade, äfven för de lägsta inom dem. Och man får äfven fränkänna sig rättigheten att tänka, att han icke skulle vara lämplig att bedöma, hvad statens axlar i detta fall tålde. Han har under flere perioder varit statsråd och deltagit i regeringen och borde således mycket väl kunna bedöma den saken.

Då postbetjante vid åtskilliga tillfällen framhållit, att de gärna såsom ett testamente ville mottaga detta hans förslag, anser jag, att vi i Riksdagen böra lyssna till detta, utan att därför taga hänsyn till de påtryckningar eller det hot, som möjligen i missmod framkommit. Det är bättre att förekomma än förekommas. Och jag anser, att man icke skapar några goda förhållanden inom våra lägsta tjänstemannagrader genom att söka nedbringa deras löner till de minsta möjliga. Jag känner visserligen icke alla postbetjantes arbete i de olika delarna af landet. Men jag känner åtskilligt från öfre Norrland, och jag har många gånger sett, huru postbetjante i ur och skur, natt och dag under alla årstider, äfven då det varit 30 à 40 graders köld, måst gifva sig ut för att föra posten fram. Det är strapatser, som ej järnvägstjänstemännen ha. De sitta på sin station och tjänstgöra några timmar, och när tåget passerat, få de gå in och lägga sig. Men postbetjante få sitta på sina åkdon i hvilket väder som hälst. Posten måste fram, inga hinder få möta.

Jag ber att med tanke på den högt aktade och vördade generaldirektören von Krusenstjerna få yrka, att hans förslag här måtte vinna bifall och yrkar således bifall till reservationen.

Herr Heüman: Statsutskottets högt ärade ordförande uttalade sin förvåning, som skulle vara förebråelse till mig, att jag såsom aldeles nykommen riksdagsman vågat väcka en motion och därtill en sådan motion som denna. Nu får jag säga, att jag väntat mig denna förebråelse, om jag än icke väntat den från brukspatron Tamm, som alltid varit så hygglig mot mig, att jag snarare kunnat tro, att han skulle aga mig enskildt. Men jag förstår, att det ej var brukspatron Tamm, som nu gaf mig aga, utan att det var statsutskottets ordförande, och sådana få aldrig vara hyggliga.

Nu vill jag säga till mitt försvar, att jag försökte få dem, som ville frambära motionen. Jag har talat vid flere och till och med vid statsutskottets ordförande om saken, men alla sade

nej och tyckte, att det var en mycket svår sak, att motionen ej skulle få framgång och att de ej ville försöka sig på med den. Detta förstår jag så väl. De äro alla gamla riksdagsmän och förtroendemän, som hade något att förlora. Men jag, som är nykommen, hade intet att förlora, och därför väckte jag motionen. Jag ville ej vänta, tills jag blifvit ett år gammal. Ty det var fatalier. Det var en löneroglering, som skulle ske just nu, och hade jag dröjt med motionen, tills jag hade åldern inne, det må nu vara ett, två, eller tre år, som behöfs, hade jag kommit för sent med motionen. Nu har statsutskottets ärade ordförande rätt uti att det är en svår fråga, och det hade varit vågadt, om jag kommit med några egna funderingar, men det gjorde jag icke, utan jag kom med generalpoststyrelsens förslag, och det torde väl lända mig till någon ursäkt. Hvad herr Tamm yttrade därom, att, därför att jag var så ungdomlig, jag hade en så inskränkt synpunkt, en synpunkt, som ej gick längre än inom gränserna för Adolf Fredriks församlings synkrets, träffade ej mig, utan generalpoststyrelsen. Det är den som lagt fram förslaget, och jag tror, att generalpoststyrelsen sett frågan längre, än Adolf Fredriks församling räcker.

Jag vill emellertid tacka statsutskottets ordförande dels därför att han var så hyggelig i sak, fast ej mot mig. Och jag har, med den ovanliga vänlighet från den platsen, som statsutskottets ordförande utvecklade i sak, förhoppning, att Första Kammaren skall bifalla förslaget trots motionärens ungdom, just därför att det var generalpoststyrelsens förslag han frambar.

Herr Wennberg: Jag ber att få instämman i yrkandet på bifall till reservationen. Jag känner rätt nära postbetjäntes förhållanden och vet, att de hafva mycket svårt att reda sig.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades uti punkten b) i den vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Tamm, Hugo*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten b) af sitt utlåtande n:o 125, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antages det förslag, som innefattas uti punkten b) i den vid utlåtandet fogade reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 35;

Nej — 60.

Härefter yttrade herr talmannen, att beträffande motive-
ringen yrkats, af herr *Tamm, Hugo*, att det å sid. 34 i det tryckta
utlåtandet förekommande stycke, som började med orden »Ny stat»
och slutade med ordet »gällande» skulle utelämnas, till hvilket
yrkande kammaren på gjord proposition lämnade sitt bifall.

Punkten c).

Herr *Tamm, Hugo*: I anledning af kammarens nyss fat-
tade beslut böra ålderstilläggen ej utgå i enlighet med Kungl.
Maj:ts förslag, och får jag därför hemställa, att Kammaren som
konsekvens af det förra beslutet ville antaga det i reservatio-
nen förekommande mom. c.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren,
på gjord proposition, antog det förslag, som innefattades i mot-
svarande punkt af den vid utlåtandet fogade reservation.

Punkterna d) och e).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna f) och g).

Kammaren antog, efter därom af herr *Tamm, Hugo*, fram-
ställda yrkanden och på gjorda propositioner, de förslag, som
innefattades i motsvarande punkter af den vid utlåtandet fogade
reservation.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att
uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragnings-
listan till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. 4,04 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.